

‘Het gaat niet alleen om de deuntjes van toen’

Muziekschatten, het belang van een muziekarchief
in een veranderende wereld

E.A. du Pree | 12805068
Bachelor Muziekwetenschap
Scriptiebegeleider: Dr. R.M. Helmers
Tweede lezer: Dr. M. Beirens
15 juni 2024

Voorwoord

Per toeval ben ik op het spoor gekomen van het bestaan van een groot muziekarchief in mijn eigen woonplaats. Sinds jaar en dag ben ik wekelijks – en regelmatig zelfs vaker - te vinden in het Muziekcentrum van de Omroep (MCO) in Hilversum, de verblijfplaats van dit muziekarchief. Bij binnenkomst in het gebouw sta je als bezoeker in een hele grote hal met een hoog plafond. Rechts bevindt zich de receptie, verderop links is de koffiecorner. Maar onder de vloer van de hal en uitgestrekter nog, onder de vloer van bijna het hele gebouw, bevindt zich het muziekarchief Muziekschatten, compleet onzichtbaar voor wie het niet weet of het misschien niet wil weten. Ik kwam achter het bestaan van dit archief vanwege een printje in A3 formaat dat met plakband op de deur van een van de werkruimtes binnen het MCO was geplakt en waarop stond: Muziekschatten, het online bladmuziekarchief van de Stichting Omroep Muziek. Ik had toen geen flauw idee wat hiermee bedoeld werd.

Voor een opdracht voor mijn studie Muziekwetenschap moest ik in 2022 een heel klein onderzoek doen naar een willekeurig archief. Ik koos toen voor Muziekschatten, waar - naar later bleek- de docent nog nooit van gehoord had. Toen is bij mij het idee ontstaan om voor mijn afstudeerscriptie ‘iets’ te gaan doen met dit muziekarchief.

In november 2023 heb ik een uitgebreide rondleiding gehad in het archief door Jan Jaap Kassies, de bevrogen collectiespecialist van Muziekschatten. Hij en zijn collega Eric van Balkum beheren samen met ieder één betaalde werkdag per week dit archief. Beide hebben de moeite genomen om mij in april 2024 ook nog eens uitgebreid te woord te staan over dit muziekarchief, waarvoor heel veel dank. Ook veel dank aan Jacqueline Oskamp, Philomeen Lelieveldt en Martie Severt, die de tijd hebben gezocht en gevonden in hun volle agenda's om zich uitgebreid door mij te laten interviewen. In het rijtje van dankbetuigingen ook veel dank aan mijn immer enthousiaste scriptiebegeleider Rutger die altijd wel iets vond in mijn schrijfsels dat ‘aangescherpt’ kon worden en aan wiens tips en adviezen ik veel gehad heb. En tot slot veel dank aan Maarten, Laura, Marjolein en Hanna die mij alle studie jaren gesteund hebben met wat ze maar konden bedenken en mijn gestress tijdens tentamenperiodes voor lief hebben genomen.

Lies du Pree

Hilversum, 15 juni 2024

Inleiding

Muziekarchieven lijken een wat merkwaardige positie in het muzikale landschap van Nederland in te nemen. Weggezet als niet belangrijk genoeg werden ze bijna weggevaagd door bezuinigingen van de Rijksoverheid in 2013. Vanwege deze bezuinigingen werden de meeste werkzaamheden noodgedwongen gestopt. Voor verschillende (delen van) muziekarchieven moest een nieuwe opslaglocatie gevonden worden omdat er geen geld meer was voor de huur. Collecties verdwenen in kelders, personeel werd ontslagen waardoor kennis en ervaring verdween. Over deze teloorgang van de Nederlandse muziekarchieven is in 2017 een boek geschreven door muziekpublicist Jacqueline Oskamp met op de achterflap van het boek de treffende zin: “Ons muzikale geheugen is nu weggestopt in de bezemkast, onvindbaar voor wie de weg niet weet” (Oskamp 2017).

Door de Raad voor Cultuur werd in hetzelfde jaar aandacht gevraagd voor het behoud van de muziekarchieven met daarbij het advies voor structurele financiering vanuit de Rijksoverheid. Dit advies werd overgenomen door de toenmalige minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW). Er kwam financiering voor digitaliseringsprocessen, er werd een nieuwe organisatie, genaamd Podiumkunst.net, in het leven geroepen om de archieven van de podiumkunsten – waaronder ook de muziekarchieven – digitaal aan elkaar te verbinden. Hieruit kan worden opgemaakt dat muziekarchieven toch behouden moesten blijven. Maar waarom eigenlijk? “Het gaat niet alleen om de deuntjes van toen,” hoorde ik laatst iemand zeggen op de radio. Ik vond het een treffende zin die kort en krachtig het belang van muziekarchieven aanstipt. Maar nogmaals, waarom? Als hoofdargument werd aangevoerd door de Raad voor Cultuur dat de muziekarchieven belangrijk zijn als onderdeel van het muzikale erfgoed van Nederland.¹ Het is zinvol om hier even bij stil te staan. Want blijkbaar creëerde dit argument voldoende kracht en overtuiging om het voortbestaan van de muziekarchieven in Nederland te kunnen onderbouwen.

Muziekarchieven bieden - afhankelijk van hun collectie - een schat aan informatie over uitvoeringspraktijken, materialen zoals partituren, boeken, geluids- en beeldmateriaal, enzovoort. Hierom worden muziekarchieven in algemene zin beschouwd als materieel onderdeel van muzikaal erfgoed. Het is interessant om hierbij te bedenken wat de taakstelling van een muziekarchief precies is om dit muzikale erfgoed uit te dragen en om meer inzicht te krijgen in de functie en hoe deze wordt uitgevoerd.

In de literatuur over muziekarchieven blijken vooral onderzoeksgebieden veel aandacht te krijgen die te maken hebben met etnomusicologische geluidsarchieven en gemeenschapsarchieven. De discussies over de geluidsarchieven gaan met name over hoe recht te doen aan de oorspronkelijke bewoners met betrekking tot de gemaakte geluidsopnames van hun voorouders (bijvoorbeeld Dasen e.a. 2005; Lundberg 2015). En bij de literatuur over de gemeenschapsarchieven hebben de discussies

---

¹ Raad voor Cultuur, “Advies-de-balans-de-behoefte,” geraadpleegd op 11 en 12 maart 2024, <https://www.raadvoorcultuur.nl/sectoren/sectoradviezen/documenten/adviezen/2017/12/05/advies-de-balans-de-behoefte>.

vooral te maken met de al dan niet actieve betrokkenheid van een lokale gemeenschap en hoe dergelijke archieven op te zetten en te onderhouden (bijvoorbeeld Guthrie en Carlson 2018; Cuk 2021). Literatuur over institutionele muziekarchieven blijkt veel lastiger te vinden. En dit geldt al helemaal voor de Nederlandse muziekarchieven waar nauwelijks literatuur en geen wetenschappelijk onderzoek over te vinden is. Het lijkt wel alsof deze muziekarchieven zich in een schaduwgebied bevinden: men weet wel dat ze er zijn maar wat voor soorten er zijn en wat ze precies doen, leidt over het algemeen - aldus mijn eigen ervaring - tot een soort ongemakkelijke stilte. Wat mij betreft is het dan ook hoog tijd om hier verandering in te brengen.

Het voert te ver en verwordt te veel in algemeenheden om onderzoek te doen naar alle Nederlandse muziekarchieven. Daarom heb ik ervoor gekozen om onderzoek te doen naar één muziekarchief via een casestudie. Ik heb gekozen voor het muziekarchief Muziekschatten met als centrale vraag in hoeverre de functie en bijbehorende taken van dit muziekarchief veranderd zijn sinds de omvorming van de Muziekbibliotheek van de Omroep (oude naam) - hierna te noemen de Muziekbibliotheek - naar het online muziekarchief Muziekschatten (nieuwe naam) in maart 2018. De naamswijziging van bibliotheek naar archief suggereert meteen al op het eerste gezicht een verandering, namelijk die van bibliotheek naar archief. In dit onderzoek zal duidelijk worden dat dit helemaal geen logische gevolgtrekking is. Binnen de geraadpleegde literatuur en door de respondenten uit de interviews wordt van alles gevonden van de begrippen bibliotheek en archief zonder dat dit heeft geleid tot een duidelijke afbakening van beide begrippen. De verandering in naam kan wel staan voor een ontwikkeling die dit muziekarchief heeft ondergaan, deels door verklaarbare factoren, deels door onduidelijke en zelfs niet goed te begrijpen redenen. In de volgende hoofdstukken zal dit worden toegelicht.

Voor dit onderzoek is gekozen voor het institutionele muziekarchief Muziekschatten om verschillende redenen: Het bestond al voor de bezuinigingen uit 2013 - hoewel het toen een andere naam had - en bestaat nog steeds als zelfstandig muziekarchief. Dit kan relevante informatie opleveren betreffende de ontwikkeling van muziekarchieven in Nederland. Een deel van de papieren collectie is gedigitaliseerd en een deel dus ook niet. Dit kan nog extra informatie en inzichten opleveren voor de bevindingen. Een casestudie biedt verder de mogelijkheid om diepgravende informatie over één muziekarchief te verzamelen. Door het onderzoek te focussen op de functie en taken van dit specifieke muziekarchief kan een helder en genuanceerd beeld worden gegeven voor, tijdens en na de omvorming van de papieren muziekbibliotheek naar het online muziekarchief.

Met deze casestudie wil ik een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van kennis over de Nederlandse muziekarchieven aangezien er geen wetenschappelijk onderzoek door mij is gevonden over dit onderwerp. Mijn doel bij dit onderzoek is dat het inzichten oplevert die bruikbaar zijn voor verdere discussies over het belang en behoud van de Nederlandse muziekarchieven en aanknopingspunten biedt voor verder onderzoek.

Om tot een antwoord te komen op de centrale vraag is het van belang om op zoek te gaan naar eenduidige formuleringen zodat het zo duidelijk mogelijk wordt waar het in dit onderzoek precies over gaat. Verder is gebleken uit de door mij geraadpleegde (internationale) literatuur over muziekarchieven dat er de laatste jaren veel discussie is over de kansen en mogelijkheden die door digitalisering worden geboden. Hierdoor heb ik in ieder geval als verwachting dat digitaliseringsprocessen van invloed zijn geweest en mogelijk nog steeds zijn ten aanzien van de functie en taken van muziekarchieven. Daarom wordt deze hypothese in ieder geval als deelonderwerp verder uitgewerkt.

Bovenstaande heeft geleid tot de volgende deelvragen:

- In hoeverre zijn er definities en/of begripsbepalingen van een muziekarchief en van muzikaal erfgoed?
- Wat zijn de functie en taken van muziekarchieven in algemene zin en van de Muziekbibliotheek en van Muziekschatten in het bijzonder?
- In hoeverre hebben digitaliseringspraktijken invloed (gehad) op de functie en taken van muziekarchieven in algemene zin en op de functie en taken van de Muziekbibliotheek en van Muziekschatten?
- In hoeverre zijn er nog andere factoren die invloed hebben (gehad) op de functie en taken van muziekarchieven in algemene zin en op de functie en taken van de Muziekbibliotheek en van Muziekschatten?

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van vijf semigestructureerde één-op-één interviews als methode. Het gaat hierbij om twee respondenten die bij de Muziekbibliotheek hebben gewerkt en nog steeds werkzaam zijn bij Muziekschatten. Eén respondent is jarenlang manager geweest bij de Muziekbibliotheek en twee respondenten hebben een grote algemene deskundigheid ten aanzien van muziekarchieven.

In hoofdstuk 1 worden aan de hand van een literatuuronderzoek een aantal definities en begripsbepalingen uitgewerkt ten aanzien van definities van een muziekarchief, van cultureel erfgoed en van muzikaal erfgoed. Verder worden de functie en bijbehorende taken van muziekarchieven en de mogelijke invloed van digitaliseringsprocessen op de praktijk van de muziekarchieven beschreven.

In hoofdstuk 2 wordt de methodologie beschreven. De respondenten worden geïntroduceerd en de gekozen onderzoeksmethode en de motivatie voor deze keuze worden toegelicht;

In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de case zelf, te beginnen met een korte geschiedenis van Muziekschatten en zijn voorloper de Muziekbibliotheek en vervolgens een plaatsbepaling van beide.

In hoofdstuk 4 worden de opbrengsten van de gedane interviews uitgewerkt aan de hand van het gebruikte kwalitatieve analyse software programma ATLAS ti.

In hoofdstuk 5 worden de bevindingen beschreven. Er worden verbanden gelegd tussen de uitkomsten uit het literatuuronderzoek en de opbrengsten van de gedane interviews om te komen tot antwoorden op de deelvragen.

In hoofdstuk 6 wordt antwoord gegeven op de centrale vraag van dit onderzoek. De conclusies worden beschreven, evenals de beperkingen en de aanbevelingen van dit onderzoek.

Hoofdstuk 1 Literatuuronderzoek

1.1. Definitie en begripsbepalingen

Zoals in de inleiding is beschreven was de onderbouwing van de Raad voor Cultuur voor het behoud van de muziekarchieven dat de muziekarchieven van belang worden geacht vanwege hun functie als dragers van muzikaal erfgoed. Een nadere beschouwing van wat muzikaal cultureel erfgoed is biedt meerwaarde om dit beter te kunnen begrijpen. Ook een definitie of functieomschrijving van een muziekarchief is belangrijk om zo precies mogelijk weer te geven waar het begrip in dit onderzoek voor staat.

Met betrekking tot het muzikaal erfgoed is voor dit onderzoek als uitgangspunt de definitie van cultureel erfgoed genomen die door de Nederlandse Erfgoedwet gebruikt wordt. Deze is goed bruikbaar omdat het gaat om Nederlandse muziekarchieven binnen de Nederlandse situatie. De Erfgoedwet omschrijft cultureel erfgoed als

uit het verleden geërfde materiële en immateriële bronnen, in de loop van de tijd tot stand gebracht door de mens of ontstaan uit de wisselwerking tussen mens en omgeving, die mensen, onafhankelijk van het bezit ervan, identificeren als een weerspiegeling en uitdrukking van zich voortdurend ontwikkelende waarden, overtuigingen, kennis en tradities, en die aan hen en toekomstige generaties een referentiekader bieden.²

Binnen de uitwerking van bovenstaande definitie hanteert de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed als belangrijke uitvoerder van de Erfgoedwet vier domeinen, te weten archeologie, collecties en musea, landschap en monumenten.³ Opmerkelijk is dat er binnen geen van deze domeinen iets te vinden is over muzikaal erfgoed noch over muziekarchieven. Een verdere uitsplitsing van het begrippenapparaat uit de Erfgoedwet is dat muziekarchieven vallen onder het roerende materiële erfgoed. Hiermee wordt bedoeld dat het gaat om tastbare en verplaatsbare cultuuruitingen en cultuuroverblijfselen.⁴

Het blijkt niet eenvoudig om een definitie of een duidelijk omschreven begripsbepaling te vinden wat muzikaal erfgoed precies is en hoe zich dit verhoudt tot cultureel erfgoed. Eugene Schreurs is de enige gevonden auteur die hier iets over schrijft. Door hem wordt ook geen definitie of begripsbepaling gegeven maar hij beschrijft wel de ontwikkeling van muzikaal erfgoed waarbij er een verruiming ontstond met betrekking tot het betrekken van populaire muziek tot het muzikale erfgoed. Voorheen werd alleen de klassieke muziek uit de canon beschouwd als belangrijk genoeg om deel uit

---

² Rijksdienst voor cultureel erfgoed. "Cultureel erfgoed," geraadpleegd op 11 maart 2024, <https://cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/vervreemdingsprocedure/wat-zijn-cultuurgoeieren>.

³ Rijksdienst voor cultureel erfgoed. "Domeinen," geraadpleegd op 12 maart 2024, <https://www.cultureelerfgoed.nl/domeinen>.

⁴ De Openbare Ruimte. "Materieel/immaterieel erfgoed," geraadpleegd 16 maart 2024, <https://deopenbareruimte.nu/materieel-versus-immaterieel-cultureel-erfgoed/>.

te maken van muzikaal erfgoed. Volgens hem volgt deze verruimde begripsbepaling de definitie van cultureel erfgoed. De door hem beschreven definitie van cultureel erfgoed past binnen de hierboven genoemde definitie. Hiermee stelt hij vast dat muzikaal erfgoed onderdeel is van het cultureel erfgoed (Shreurs 2010, 21-28).

Er blijkt geen eenduidige definitie te bestaan over wat een muziekarchief precies is. Door een deel van de geraadpleegde auteurs wordt de afbakening tussen een muziekarchief en een andere vorm van muziekslag, bijvoorbeeld een muziekbibliotheek, vloeibaar en vaag genoemd (bijvoorbeeld Clement 2013, 112; Long e.a. 2017, 62; Manoff 2004, 10). Zodoende komen ze niet tot een definitie van een muziekarchief. Andere auteurs (bijvoorbeeld Bertolani 2020, 111-128; Lewis en McClanahan 2023, 100-108; Hooper 2011, 14-29) definiëren niet helder in hun tekst wat een muziekarchief is. Het lijkt alsof ze door dit niet te doen, uitgaan van een common sense en/of algemeen beschouwde kennis over wat een muziekarchief blijkbaar is. Er zijn wel definities of functiebeschrijvingen van archieven gevonden, bijvoorbeeld die van het Nationale archief in Nederland:

Een archief is de bewaarplaats van belangrijke gegevens die zijn vastgelegd in documentvorm alsook de verzameling van documenten die voor een bepaald doel vervaardigd zijn.⁵

Een ander voorbeeld komt van de Society of American Archivists waarbij een archief

verwijst naar de permanente waardevolle documenten – zoals brieven, rapporten, rekeningen, notulenboeken, concept- en definitieve manuscripten en foto's – van mensen, bedrijven en overheid. Deze gegevens worden bewaard omdat ze van blijvende waarde zijn voor het creërende bureau en voor andere potentiële gebruikers. Ze zijn het documentaire bewijs van gebeurtenissen uit het verleden. Het zijn de feiten die we gebruiken om de geschiedenis te interpreteren en te begrijpen.⁶

Bovenstaande zijn twee voorbeelden waaruit blijkt dat er verschillende functiebeschrijvingen zijn die enigszins overeenkomen. Mijn verwachting is dat andere voorbeelden zullen leiden tot ongeveer dezelfde functiebeschrijving. Dit bevestigt mijn idee dat er een algemeen beschouwde kennis lijkt te zijn over wat een muziekarchief ongeveer is. Door één auteur wordt nauwkeurig beschreven wat volgens hem een significant verschil is tussen een archief en een bibliotheek (Roegiers 2010, 91-93).

Een archief wordt gevormd door materiaal dat niet

door een of ander toeval of door keuze samenkomen, maar om de neerslag van de activiteiten of werkprocessen van de archiefvormer. Deze archiefvormer kan zowel een individueel persoon, een groep als een organisatie zijn (Roegiers 2010, 91).

Het gaat hierbij om documenten ongeacht hun vorm. Vaak denkt men bij archief enkel aan beschreven papier. Een archief bevat echter vaak ook gedrukte stukken, foto's, tekeningen, plannen en documenten op heel andere dragers zoals klank- en beeldopnamen en de laatste jaren steeds meer, soms zelfs uitsluitend, informatie in digitale vorm. (Roegiers 2010, 91).

---

⁵ Nationale archief. "Definitie archief," geraadpleegd 2 juni 2024, <https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/archieven#:~:text=Een%20archief%20is%20de%20bewaarplaats.een%20bepaald%20doel%20vervaardigd%20zijn>

⁶ The Society of Archivists. "Definition," geraadpleegd 2 juni 2024, <https://www2.archivists.org/about-archives>

Muziekschatten is een institutioneel muziekarchief. Dit betekent dat het is voortgekomen uit en nog steeds hoort bij een instituut of een staatsinstelling.⁷ Door de Raad voor Cultuur wordt ook niet een hele scherpe definitie voor muziekarchieven genoemd, wel wordt een functie met taken benoemd, namelijk “het bewaren, archiveren, beheren en ontsluiten van muzikaal erfgoed.” In hoeverre deze functiebeschrijving in bredere zin wordt gedeeld is te lezen in de volgende paragraaf.

1.2. De functie en taken van een muziekarchief

Muziekarchieven hebben als functie om muzikaal erfgoed uit te dragen en het bieden van ondersteuning bij activiteiten op het gebied van het behoud van muzikaal erfgoed. Om dit beter te begrijpen is het van belang om meer zicht te krijgen op hoe deze functie wordt uitgevoerd. Een aantal taken worden het vaakst genoemd in de geraadpleegde literatuur, te weten: verzamelen, toegang, opslaan en onderwijs. Beoordeling en selectie van materialen met blijvende waarde worden door één auteur uitdrukkelijk genoemd.⁸

In de literatuur wordt door diverse auteurs een koppeling gemaakt tussen een muziekarchief en muzikaal erfgoed. Muziekarchieven leveren door de inhoud van de materialen een bijdrage aan de “nationale cultuur” (Chakraborty 2018). Het wordt niet helemaal duidelijk wat precies bedoeld wordt met “nationale cultuur”, maar de strekking van het argument is dat muziekarchieven een bijdrage leveren aan het geven van context aan verhalen die verder gaan dan de muziek zelf. Een soortgelijk argument wordt genoemd door Leach en Thomas (2018, 4-6), namelijk dat studies naar muziek een bijdrage leveren aan de cultuur en de tijd waarin de muziek gemaakt werd met als doel om deze met terugwerkende kracht beter te begrijpen. Muziekarchieven hebben hierbij als functie om te voorzien in uitgebreide historische overzichten. Ze doen dit door op zorgvuldige wijze muzikaal materiaal te verzamelen, te bewaren en toegankelijk te maken. Hiermee samenhangend is volgens Cuervo de missie van muziekarchieven om ons cultureel erfgoed te behouden en hier toegang aan te verlenen, zodat er in de toekomst “een glimp kan worden opgevangen over hoe muziek maken in onze tijd plaatsvond (Cuervo 2015, 265). Door deze auteurs wordt op deze manier een link gemaakt tussen de functie van muziekarchieven voor het behoud van en toegankelijk maken van muzikaal erfgoed. De taken verspreiden en beschermen werden aanvullend door Istvandy (2021) genoemd. Verspreiden

---

⁷ Vandale.nl. “Woordenboek,” geraadpleegd 24 maart 2024, <https://www.vandale.nl/gratiswoordenboek/nederlands/betekenis/Institutioneel>.

⁸ Vermeldingen door auteurs per taak:

Verzamelen (Istvandy 2021, 331-336; Leach en Thomas 2018, 4-6; Baker 2016, 270).

Toegang (Istvandy 2021, 331-336; Leach en Thomas 2018, 4-6; Baker 2016, 270; Lewis en McClanahan 2023, 100; Cuervo 2015, 265).

Opslaan (Istvandy 2021, 331-336; Leach en Thomas 2018, 4-6; Baker 2016, 270; Chakraborty 2018; Jaillant 2022, 420; Cuervo 2015, 265).

Onderwijs (Istvandy 2021, 331-336; Klein 2018, 63-73; Lewis en McClanahan 2023, 108).

Beoordeling en selectie van materialen (Jaillant 2022, 420; Baker 2016, 270).

zou als taak bij toegang kunnen passen, want toegang zorgt voor verspreiding. Verzamelen heeft een problematische kant die door meerdere auteurs (bijvoorbeeld Manoff 2004, 14; Bertolani e.a. 2020) wordt genoemd. Degene die verzamelt bepaalt de inhoud van het archief en dus dat deel van de geschiedenis over dat onderwerp. Hiermee wordt bedoeld dat verzamelen niet waarde vrij is. In de geraadpleegde literatuur staat over het algemeen niet duidelijk vermeld wat precies wordt bedoeld met ‘verzamelen’. Hierdoor blijft het lastig om het verschil duidelijk te maken tussen een muziekarchief en een andere vorm van opslag, bijvoorbeeld een bibliotheek. De beschrijving van Roegiers zoals hierboven genoemd zou helpend kunnen zijn om wel een duidelijk verschil aan te geven.

Er zijn wat betreft de taken toegang en opslaan een aantal uitdagingen te noemen. Een terugkerend aandachtspunt in de literatuur is intellectueel eigendom waardoor archiefmateriaal niet toegankelijk is omdat er geen toestemming is voor verspreiding (Sturman 2019, 8; Jaillant 2022, 286). Een andere uitdaging heeft te maken met technische zaken, zoals kwetsbare en verouderde bestandsopslag voor digitaal materiaal (Sturman 2019, 9) waardoor de toegankelijkheid bemoeilijkt en soms onmogelijk wordt. De content van het bestand kan niet altijd meer tevoorschijn worden gehaald omdat de oorspronkelijke bestandsapparatuur niet meer beschikbaar is of te kostbaar om aan te schaffen (Sturman 2019, 9; Jaillant, 2022, 286).

1.3. De opkomst en invloed van digitale praktijken

Vanaf de jaren 90 van de vorige eeuw hebben digitaliseringsprocessen onder invloed van de opkomst van het internet een grote vlucht genomen. Of dit op enigerlei manier van invloed is geweest op de functie en taken van muziekarchieven komt aan de orde in deze paragraaf.

Digitaliseringsprocessen hebben bewerkstelligd dat archiefmateriaal online werd gezet, meestal via de website van het muziekarchief. Via zoekfuncties – die vanwege technologische ontwikkelingen steeds meer mogelijkheden boden – kon en kan het materiaal online geraadpleegd worden. Door verschillende auteurs wordt hierover vastgesteld dat de toegang van het archiefmateriaal hierdoor sterk is verbeterd (bijvoorbeeld Lewis en McClanahan 2023, 100; Jaillant 2022, 285). De toegankelijkheid wordt ook vergroot en verbeterd door de publicatie van metadata (Borio 2022, 138). Dit zijn gegevens die iets zeggen over andere digitale gegevens, bijvoorbeeld naam of locatie. Hierdoor ontstaat er meer eenduidigheid over zoekfuncties, wat het zoeken vergemakkelijkt waardoor de toegankelijkheid toeneemt. Metadata kunnen gepubliceerd worden als Linked Data waardoor collecties aan elkaar gekoppeld kunnen worden.⁹

Digitaliseringsprocessen binnen muziekarchieven hebben geleid tot een toename van online materiaal dat beter zichtbaar en vindbaar is. Tegelijkertijd ontstonden er op internet veel meer vindplaatsen van allerlei soorten muzikaal materiaal. (Lewis en McClanahan 2023;

---

⁹ Zie als voorbeeld van deze toepassing <https://www.podiumkunst.net/nieuws/van-metadata-naar-linked-data-hoe-werkt-dat/>, Geraadpleegd 12 juni 2024.

Hawkins 2021, 319; Long e.a. 2017). Door deze ontwikkelingen hebben muziekarchieven hun functie als “centrale autoriteit” (Baker, Doyle en Homan 2016, 10) of als “enige bewaarder of minstens een belangrijke bewaarder” (Chakraborty 2018) verloren. Voor de muziekarchieven ligt hier een kans en misschien wel een noodzaak om zich te onderscheiden van alles wat inmiddels te vinden is op internet. De taak van het bewaren kan aangevuld worden richting de taak beoordeling en selectie van materialen van blijvende waarde (Jaillant 2022, 420). Het onderscheiden wordt ook door Lewis en McClanahan genoemd in de zin van nadruk leggen op unieke en zeldzame materialen en de diversiteit van de collecties demonstreren (Lewis en McClanahan 2023, 104-108). Naast het onderscheiden en de nadruk leggen op ‘pareltjes’ uit de collectie kan er ook nagedacht worden over strategischer omgaan met het beschikbare materiaal waarbij er meer aandacht is voor de context. Hierdoor kan het muziekarchief een grotere rol spelen bij het uitdragen van grotere verhalen (Baker, Doyle en Homan 2016, 15).

Uit bovenstaande wordt duidelijk dat de muziekarchieven op meer (pro)actieve wijze moeten gaan deelnemen aan activiteiten buiten het archief. Bijvoorbeeld via deelname aan conferenties buiten de archiefgemeenschap en het gebruik van sociale media (Guthrie en Carlson 2018, 128; Jaillant 2022). Ook uitbreidingsmogelijkheden binnen onderwijs en onderzoek worden genoemd als mogelijkheid voor muziekarchieven om zichzelf meer op de kaart te zetten (Lewis en McClanahan 2023, 104-108). Door Klein wordt een heel hoofdstuk besteed aan de positieve opbrengst van het gebruik van een muziekarchief door studenten (Klein 2018, 63-73). Onderzoek kan breder opgezet en uitgevoerd worden doordat er mogelijkheden kunnen komen van netwerken van archieven en het creëren van meerdere platforms waarop informatie van meerdere archieven te vinden is. Hierdoor zou onderzoek kunnen plaatsvinden dat in meerdere archieven tegelijk loopt (Borio 2022, 141). Naast uitbreidingsmogelijkheden voor onderzoek en onderwijs wordt ook genoemd de mogelijkheid van meer verbindingen leggen met andere potentiële gebruikers buiten onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (Lewis en McClanahan 2023, 108).

Samenvattend lijkt het erop dat de opkomst van de digitale praktijken heeft geleid tot mogelijkheden voor uitbreiding van de taken verzamelen, toegang, opslaan en onderwijs. De taak onderzoek wordt bij de opkomst van de digitale praktijken ook meer genoemd in de literatuur. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de nieuwe online mogelijkheden die maken dat meer materiaal makkelijker toegankelijk is waardoor een uitbreiding in samenwerking op meerdere gebieden makkelijker is. De functie als bewaarder van muzikaal erfgoed biedt nieuwe mogelijkheden. Het muziekarchief is niet meer één locatie waar materiaal uit het verleden wordt bewaard maar het is ook “een venster waardoor licht valt op de artistieke creativiteit van het heden en het hele communicatiesysteem van muziek” (Borio 2018, 145). Of, zoals in de volgende zin: “Het archief als web van verbindingen en mogelijkheden voor dialoog.” (Long e.a. 2017).

Hoofdstuk 2 Methodologie

Voor dit kwalitatieve onderzoek is gebruik gemaakt van vijf semigestructureerde interviews.

De respondenten zijn begin april 2024 via email benaderd. Men reageerde unaniem enthousiast en was direct bereid om mee te werken aan de interviews. Op grond van hun kennis, werkervaring en deskundigheid was de keus gevallen op de volgende respondenten:

Eric van Balkum was als dataspecialist werkzaam bij de Muziekbibliotheek vanaf begin jaren 90 van de vorige eeuw tot aan de sluiting in 2013. Tevens was hij als projectmedewerker betrokken bij diverse digitaliseringsprocessen van Muziekschatten. Hij werkt momenteel één dag per week bij Muziekschatten en drie dagen per week bij Podiumkunst.net;

Jan Jaap Kassies was werkzaam als collectiespecialist bij de Muziekbibliotheek vanaf begin jaren 90 van de vorige eeuw tot aan de sluiting in 2013. Als projectmedewerker was hij betrokken bij diverse digitaliseringsprocessen bij Muziekschatten. Tot op heden is hij één dag per week werkzaam bij Muziekschatten;

Philomeen Lelieveldt is niet via werk gerelateerd aan de Muziekbibliotheek noch aan Muziekschatten, zij is gevraagd vanwege haar algemene deskundigheid ten aanzien van muziekarchieven. Zij werkt als conservator van de Collecties Nederlands Muziek Instituut in het Haags Gemeentearchief.

Jacqueline Oskamp is muziekpublicist en heeft in 2017 het boek geschreven *Opslaan en vernietigen* over de teloorgang van de Nederlandse muziekarchieven vanwege de bezuinigingen in 2013. Zij is gevraagd vanwege haar algemene deskundigheid ten aanzien van de Nederlandse muziekarchieven;

Martie Severt was manager van de Muziekbibliotheek vanaf ongeveer 1995 tot aan de sluiting in 2013. Hij is nu hoofd van de bibliotheek van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag.

De interviews zijn gehouden in de maand april 2024 op locaties naar keuze van de respondenten in een één-op-één situatie. De interviews zijn opgenomen met een voice recorder. Het interview met Philomeen Lelieveldt is digitaal gehouden via Teams, de overige interviews via face to face contact. Informatie van experts was noodzakelijk voor dit onderzoek vanwege gebrek aan informatie uit andere Nederlandse bronnen. Daarom is er voor gekozen om de respondenten met naam en functie te noemen zodat duidelijk wordt dat het gaat om informatie van experts binnen hun vakgebied. Er is besloten tot interviews omdat deze methode meer gedetailleerde informatie oplevert en het de respondenten de gelegenheid biedt om hun stem te laten horen en hun gedachten, gevoelens en meningen te uiten. Dit gaat helpen om een zo goed mogelijk beeld van de ontwikkeling van de Muziekbibliotheek naar Muziekschatten te krijgen wat betreft functie en taken. Tijdens de interviews is er voor de respondenten de mogelijkheid geweest om informatie van eigen keuze aan te vullen met betrekking tot de functie en taken van muziekarchieven in het algemeen en van de Muziekbibliotheek

en van Muziekschatten in het bijzonder. Daarom is gekozen voor semigestructureerde interviews. Alle respondenten hebben schriftelijke toestemming gegeven voor het gebruik van hun naam en functie in dit onderzoek. Voor de data-analyse is een coderingssysteem toegepast dat is opgesteld op basis van de verzamelde data. Hiervoor is gebruik gemaakt van het software pakket ATLAS.ti.

In het volgende hoofdstuk wordt de focus gelegd op het onderwerp van dit onderzoek, namelijk Muziekschatten zelf.

Hoofdstuk 3 De case: Van de Muziekbibliotheek naar Muziekschatten

3.1. Geschiedenis

Vanaf de jaren 20 van de vorige eeuw op de radio en vanaf de jaren 50 van de vorige eeuw op de televisie werd veel muziek gebruikt. Al deze gespeelde muziek werd als bladmuziek bewaard door de omroepverenigingen voor hergebruik of diende voor het opdoen van nieuwe ideeën voor de programmamakers. In de periode van vóór de Tweede Wereldoorlog waren er in Nederland vijf omroepverenigingen, te weten de AVRO, NCRV, KRO, VARA en de VPRO, die ieder hun eigen muziekbibliotheek hadden, verspreid over locaties binnen en buiten Hilversum.

In 1941 werden op last van de Duitse bezetter de omroepverenigingen en de daarbij horende muziekbibliotheken gecentraliseerd. De gezamenlijke collecties werden opgeslagen op diverse locaties, eerst in het AVRO-gebouw, vervolgens in het KRO-gebouw en vanaf 1946 in een villa. In 1965 werd de collectie overgebracht naar het muziekpaviljoen op het Omroepkwartier, het huidige Mediapark, dat gevestigd is in Hilversum. Vanaf 1995 is de totale collectie ondergebracht in het voormalige VARA-gebouw aan de Heuvellaan in Hilversum.¹⁰ Het muziekarchief bevindt zich in de kelders van het gebouw van het Muziekcentrum van de Omroep (MCO). Het zijn verschillende ruimtes waar de diverse collecties volgens de gangbare bewaaradviezen staan opgeslagen. In 2013 werd vanwege politieke bezuinigingen de Muziekbibliotheek opgeheven. Dit betekende ontslag voor het personeel, een groot deel van de boekencollectie werd gratis weggegeven of verdween bij het vuilnis. En het was vervolgens een paar jaar compleet onduidelijk wat er met het materiaal zou gebeuren: bewaren, verhuizen, vernietigen?

Vanaf 2017 is met hernieuwde financiering gestart met het inventariseren, digitaliseren en beschikbaar stellen van materialen via de nieuwe website Muziekschatten.¹¹ De financiering kwam van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) en de gemeente Hilversum. Toen de financiering door de gemeente Hilversum beëindigd werd na het aantreden van een nieuwe wethouder van Cultuur werd de financiering tijdelijk overgenomen door de Stichting Omroep Muziek, hierna te noemen de SOM,¹² voor het lopende digitaliseringsproject. Daarna werd deze in 2021 stopgezet. Het online muziekarchief Muziekschatten is in de lucht vanaf 1 maart 2018.¹³

---

¹⁰ Muziekbibliotheek. “Geschiedenis,” geraadpleegd 12 november 2023, http://www.muziekbibliotheekvandeomroep.nl/mco_page/historie.html.

¹¹ Muziekbibliotheek. “Algemeen,” geraadpleegd 12 november 2024, <http://www.muziekbibliotheekvandeomroep.nl/>.

¹² Omroepmuziek. “Over de SOM,” geraadpleegd 19 november 2023, <https://www.omroepmuziek.nl/over-de-som/>.

¹³ Omroepmuziek. “Muziekschatten in de lucht,” geraadpleegd 19 november 2023, <https://www.omroepmuziek.nl/over-de-som/>.

3.2. Plaatsbepaling Muziekbibliotheek

De Muziekbibliotheek verzamelde en beheerde bladmuziek, boeken en naslagwerken ten dienste van de radio- en televisieprogramma's van de publieke omroepen. Gespeelde bestaande muziek en gemaakte arrangementen werden bewaard ter inspiratie voor de programmamakers en voor hergebruik. Door de respondenten wordt hierover aangegeven dat er op het piekmoment in het gebruik meer dan duizend ensembles in verschillende samenstellingen beschikbaar waren voor de uitvoering. Door de respondenten die op de Muziekbibliotheek hebben gewerkt wordt aangegeven dat vanaf de jaren 90 van de vorige eeuw de Muziekbibliotheek steeds minder gebruikt werd door de omroepen. Dit had te maken met de opkomst van technische ontwikkelingen waardoor er minder noodzaak voor live muziek ontstond omdat er meer mogelijk was voor vooraf opgenomen muziek. Verder heeft de opkomende popmuziek langzamerhand de plaats van de lichte muziek ingenomen, waardoor er steeds minder ensembles nodig waren. Er is toen besloten om meer te gaan doen met het materiaal dat lag opgeslagen, om er meer mee naar buiten te treden, om meer mensen een beeld te geven van de catalogus aangezien de collectie met publieke gelden was vormgegeven, aldus de drie respondenten die gewerkt hebben bij de Muziekbibliotheek. Dit heeft geresulteerd in het opzetten van de onlinecatalogus in 2008, die de naam kreeg Muziekbibliotheek van de Omroep.¹⁴ Deze onlinecatalogus is ook op cd-rom uitgegeven en verspreid via de openbare bibliotheken. Volgens Eric van Balkum en Jan Jaap Kassies waren de onlinecatalogus en de cd-rom een succes.

Door de toename van het internetgebruik is in 2011 besloten om vijfduizend items uit de collectie te selecteren om gedigitaliseerd te worden en online te zetten onder de naam Muziekschatten (oude stijl). Het doel was om de toegang te verbreden voor alle soorten belangstellenden door een zo'n representatief mogelijk beeld te geven van de totale collectie. De onlinecatalogus Muziekbibliotheek van de Omroep is nog steeds in de lucht, er wordt soms nog wel eens naar verwezen vanwege de geavanceerde zoekfuncties in vergelijking met het huidige Muziekschatten. De catalogus wordt al jaren niet meer bewerkt en/of aangevuld.

In 2013 ging alles dicht vanwege de bezuinigingen. Sinds deze sluiting was de Muziekbibliotheek alleen nog in gebruik voor de omroeporkesten, er kon geen gebruik meer van worden gebruikt door de overige gebruikers en "ontstond er een acuut probleem" aldus Philomeen Lelieveldt. Er was geen toegang meer tot het materiaal en het was onzeker wat er verder zou gaan gebeuren met het opgeslagen materiaal. Dit bleef zo tot aan 2017. Er is toen besloten dat Muziekschatten een deel van de collectie zou gaan digitaliseren. Besloten werd om voor het te digitaliseren materiaal gebruik te maken van de naam en de infrastructuur van wat al beschikbaar was, namelijk Muziekschatten oude

---

¹⁴ Muziekbibliotheek. "Homepagina," geraadpleegd 19 november 2023, <http://www.muzeekbibliotheekvandeomroep.nl/>

stijl. Aldus is het nieuwe Muziekschatten ontstaan. Het doel van het digitaliseren was om de toegang te vergroten door het verbeteren van de zichtbaarheid. Mogelijke onderbouwing om dit te gaan doen is volgens Philomeen Lelieveldt “een groeiend besef dat je niet zomaar een heel archief op straat kunt gooien.” Waarschijnlijk hebben het sectoradvies van de Raad voor Cultuur uit 2017 en het boek van Jacqueline Oskamp – dat uitkwam in 2017 - hierbij een rol gespeeld.

3.3. Plaatsbepaling Muziekschatten

Muziekschatten is onderdeel van de SOM. De SOM is in augustus 2013 de opvolger geworden van de Stichting Muziekcentrum van de Omroep. De SOM heeft als taak om de concertproducties van de publieke omroep te verzorgen. De uitvoering hiervan berust bij de SOM-ensembles het Radio Filharmonisch Orkest en het Groot Omroepkoor. De partners van de SOM zijn de publieke omroepen AVROTROS en de NTR (afkorting voor de omroepen NPS (Nederlandse Programma Stichting), Teleac en RVU (Radio Volksuniversiteit), die in 2010 fuseerden tot de NTR. Bij concertproducties valt te denken aan de NTR ZaterdagMatinee, het Zondagochtend Concert en het AVROTROS Vrijdagconcert.¹⁵ Muziekschatten herbergt de catalogus van de bladmuziek die in bezit is van de SOM.¹⁶

De website is te vinden via www.muziekschatten.nl en via de website van de Stichting Omroep Muziek ofwel www.omroepmuziek.nl. Een deel van het archief is vrij toegankelijk met daarin opgenomen het klassieke repertoire en een deel van de overige muziek. Het resterende gedeelte met in ieder geval de unieke arrangementen is alleen toegankelijk voor betalende abonnees. Door Eric van Balkum is aangegeven dat in 2023 Muziekschatten 510 betalende leden had. De collectie wordt beheerd met 0,4 fte, in dit geval door twee mensen met ieder één betaalde werkdag. Naast de betaalde werkdag verrichten beide ook nog onbetaalde werkzaamheden voor Muziekschatten. Op het moment van schrijven was de informatie op de website verouderd. Er stond bijvoorbeeld: “In de loop van 2018 en 2019 wordt de site uitgebreid.”¹⁷ Navraag bij Eric van Balkum hierover maakte duidelijk dat gebrek aan financiën en menskracht maakten dat niet alle informatie op de website even goed kon worden bijgehouden.¹⁸

---

¹⁵ NTR. “Geschiedenis,” <https://ntr.nl/site/tekst/Geschiedenis-NPS/20>; NTR. “Geschiedenis RVU,” <https://ntr.nl/site/tekst/Geschiedenis-RVU/21>; NTR. “Geschiedenis NTR,” geraadpleegd 19 november 2023, <https://ntr.nl/site/tekst/About-NTR/16>.

¹⁶ Omroepmuziek. “Over de SOM,” geraadpleegd 12 november 2023, <https://www.omroepmuziek.nl/over-de-som/>.

¹⁷ Muziekschatten. “Algemene informatie,” geraadpleegd 12 november 2023, <https://www.Muziekschatten.nl/page/344/over>.

¹⁸ Op 12 juni 2024 is door Van Balkum de website geüpdated.

Hoofdstuk 4 Resultaten van de interviews

In dit hoofdstuk worden de uitkomsten van de interviews beschreven ten aanzien van de hieronder genoemde onderwerpen. De interviews waren onderverdeeld in een gestructureerd en een ongestructureerd gedeelte. Met de respondenten is uitgebreid gesproken over de volgende onderwerpen als onderdeel van het gestructureerde deel van de interviews:

- de definitie van een muziekarchief;
- muzikaal erfgoed in Nederland;
- de functie en taken muziekarchieven en dan specifiek gericht op de Muziekbibliotheek en op Muziekschatten;
- de invloed van digitaliseringspraktijken op de functie en taken van de Muziekbibliotheek en van Muziekschatten.

Tijdens de interviews is er gelegenheid geweest voor de respondenten om eventuele andere factoren toe te lichten die een rol hebben gespeeld bij de functie en taken van de Muziekbibliotheek en/of van Muziekschatten, dit is het ongestructureerde deel van de interviews. Er bleek bij de respondenten een unanieme consensus te bestaan over (het gebrek aan) financiering en beleid als factoren van invloed. Dit wordt verderop in dit hoofdstuk toegelicht in 4.6. Eerst wordt per besproken onderwerp, zoals hierboven genoemd, per paragraaf beschreven wat de uitkomst is van de interviews.

4.1 Definitie van een muziekarchief

Om te beginnen is aan de respondenten gevraagd naar hun visie op het al dan niet bestaan van een definitie van een muziekarchief. Hierover kan gezegd worden dat alle respondenten van mening zijn dat er geen eenduidige visie bestaat en dat zij niet goed weten wat de meerwaarde zou kunnen zijn omdat het voor de beleidsmakers ook niet uitmaakt. De criteria voor een dergelijke definitie worden ‘mistig’ genoemd. Door verschillende respondenten zijn de woorden ‘uniciteit’ en een ‘muziekverzameling met een bepaalde focus’ gebruikt als horende bij een muziekarchief. Hiermee wordt bedoeld dat een muziekarchief bewaart en zorgt voor behoud van unieke exemplaren, dit in tegenstelling tot een muziekcollectie in een bibliotheek. Door Eric van Balkum wordt aangegeven dat de Muziekbibliotheek altijd een bibliotheek is geweest en dat Muziekschatten meer op een archief is gaan lijken vanwege de omstandigheden van de afgelopen jaren. Er wordt namelijk niet meer aan collectievorming gedaan en het archief is niet toegankelijk, dan is het in ieder geval geen bibliotheek, aldus van Balkum.

4.2. Visies op muzikaal erfgoed in Nederland

De respondenten delen unaniem de visie dat het in de Nederlandse situatie slecht gesteld is met het vormgeven van het muzikale erfgoed van overheidswege. Ze weten allemaal dat muziek en muziekarchieven niet voorkomen op de onderwerplijst van de Rijksdienst voor Cultureel erfgoed. Ze begrijpen geen van allen hoe dit kan. Oskamp heeft bij dit punt de opmerking dat deze situatie historisch zo is gegroeid. Muziekarchieven zijn namelijk niet ontstaan uit opdracht van de Rijksoverheid, ze zijn ontstaan uit de bewaarbehoefte van organisaties. Dit is zeker van toepassing op Muziekschatten, dat is ontstaan vanuit de Nederlandse publieke omroepen. Verder wordt door Oskamp opgemerkt dat volgens haar de muziekarchieven pas sinds 2013 zijn aangehaakt bij het concept muzikaal erfgoed om het belang van de muzikale erfenis te kunnen benadrukken. Dit heeft direct te maken met de bezuinigingsslag in 2013 toen de situatie voor de muziekarchieven nijpend werd en er gezocht werd naar argumenten voor het behoud van de muziekarchieven. Door alle respondenten wordt aangegeven dat materiaal uit de muziekarchieven waardevol is voor historisch besef zodat er in de toekomst nog kennis is over welke muziek op de radio en televisie gespeeld. Radio en televisie zijn volgens Kassies en Van Balkum heel bepalend geweest voor de muziekcultuur in Nederland.

Hoe de respondenten aankijken tegen de functie en taken van de Muziekbibliotheek en van Muziekschatten wordt toegelicht in de hiernavolgende paragrafen. Vanuit de interviews is voor de overzichtelijkheid een verdeling gemaakt van de resultaten tussen de Muziekbibliotheek en Muziekschatten.

4.3. Ten aanzien van de functie en taken van de Muziekbibliotheek

4.3.1. Functie

De functie van de Muziekbibliotheek wordt door alle respondenten als volgt onderschreven: het was een bedrijfsbibliotheek ten behoeve van de beschikbaarheid van muzikaal materiaal ten dienste van de omroepen voor de uitzendingen op radio en televisie. Het had geen publieke functie, wat betekent dat er geen openbare uitleen was.

4.3.2. Taken

De volgende informatie is verteld door de drie respondenten die op de Muziekbibliotheek hebben gewerkt. De informatie bleek dusdanig overeen te komen dat er voor de leesbaarheid is gekozen om er

één verhaal van te maken, hier en daar aangevuld met een opmerking of citaat van één van de respondenten.

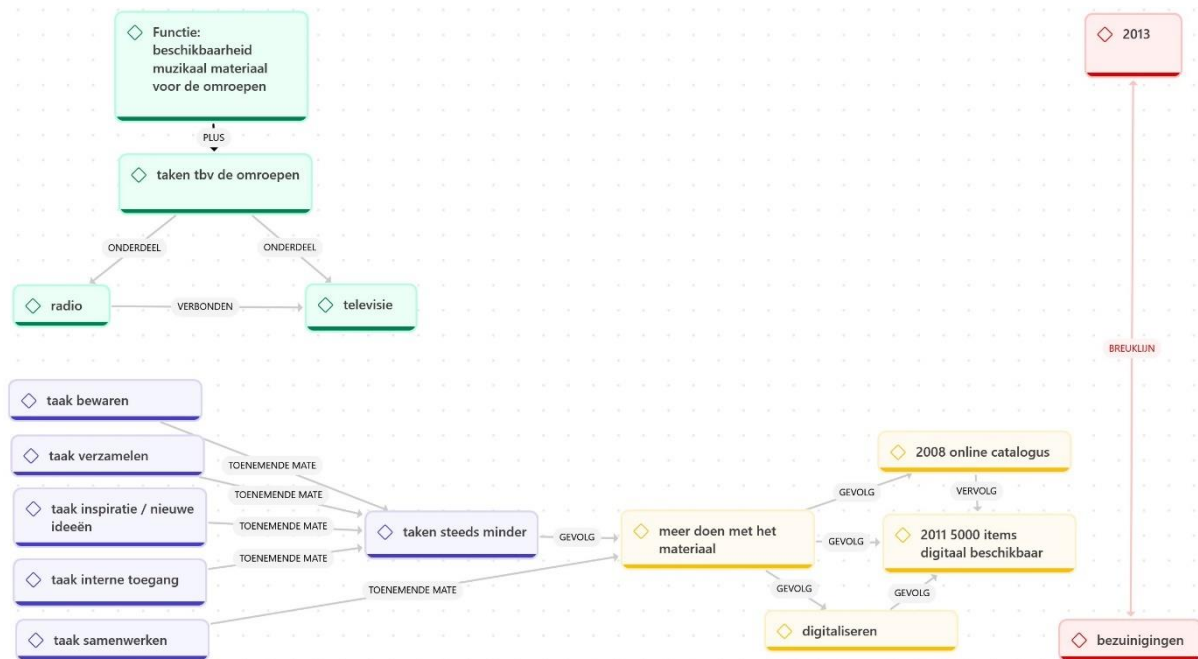
Vanaf de jaren 20 van de vorige eeuw op de radio en vanaf de jaren 50 van de vorige eeuw op de televisie werd veel muziek gebruikt. Al deze gespeelde muziek werd verzameld en bewaard. Dit betrof een breed scala aan soorten muziek, van klassieke muziek tot allerlei andere vormen van muziek, van jazz en lichte muziek tot aan operapartituren tot en met hoorspelen en later ook songboeken van popgroepen. Er werden veel arrangementen gemaakt door arrangeurs in dienst van de omroepen en gespeeld door verschillende ensembles. Een heleboel van deze arrangementen – veel daarvan zijn met de hand geschreven - zijn nooit in de handel gekomen en zijn daardoor uniek te noemen. De Muziekbibliotheek schafte ook zelf muziek aan. Er waren instant orders van bijvoorbeeld nieuwe edities van bladmuziekuitgaves en ook specifiek materiaal op verzoek van de programmamakers. Naast de aanschaf van bladmuziek waren er abonnementen op allerlei tijdschriften, naslagwerken, biografieën, repertoirelijsten en thematische catalogi. Dit heeft gezorgd voor een zeer uitgebreide collectie van bladmuziek en overig materiaal. “Er werd gewoon aangeschaft,” aldus Severt. Hij voegt hieraan toe dat de breedte van de inhoud van de Muziekbibliotheek vooral te maken had met het beleid van de verschillende omroepen, die allemaal hun eigen specifieke luisteraars en kijkers hadden. Het verzamelde materiaal werd bewaard voor eventueel hergebruik en om ideeën op te doen voor thema's voor nieuwe programma's. Door Kassies wordt als voorbeeld gegeven dat er een keer liederen uit Bulgarije werden aangeschaft – die hij niet kon lezen - omdat een programmamaker een uitzending wilde maken over Bulgaarse muziek. De bladmuziek werd gebruikt door de technische regie voor de microfoonopstelling tijdens de opnames voor de radio of de televisie, dit heette klankregie. De toegang was intern gericht voor de doelgroepen binnen de publieke omroepen. In toenemende mate werd er minder gebruik gemaakt door de omroepen van het materiaal. Toen is er besloten om de toegang meer naar buiten te richten door middel van de onlinecatalogus in 2008 en de online selectie met de vijfduizend items in 2011.

Zolang als de respondenten die bij de Muziekbibliotheek hebben gewerkt zich kunnen herinneren was er sprake van samenwerking met andere bibliotheken. Samenwerking met andere instanties zoals stichting Gaudeamus en stichting Donamus waren er ook met als doel om afspraken te maken over zoveel mogelijk eenduidigheid en standaardisatie en ervaringen over catalogisering. Richting de online toegang was de samenwerking dezelfde en misschien zelfs wel toegenomen om alle mogelijkheden en aandachtspunten betreffende online toegang te bespreken met elkaar.

Uit het bovenstaande kunnen de volgende taken worden opgemaakt die door de Muziek-bibliotheek werden uitgevoerd tot aan de sluiting in 2013, te weten bewaren, verzamelen, inspiratie/nieuwe ideeën en samenwerken.

In figuur 1 staat op schematische wijze weergegeven wat door de respondenten is aangegeven ten aanzien van de functie en taken van de Muziekbibliotheek. Dit is aangevuld met het proces richting

2013 toen de Muziekbibliotheek moest sluiten zoals dit uit de interviews naar voren is gekomen. Het schema is tot stand gekomen met het kwalitatieve analyse programma ATLAS.ti.

Figuur 1 Functie en taken Muziekbibliotheek en proces richting gedwongen sluiting in 2013

4.4. Ten aanzien van de functie en taken van Muziekschatten:

4.4.1. Functie

Alle respondenten zien een belangrijke functie voor Muziekschatten als drager van muzikaal erfgoed om de geschiedenis van de Nederlandse radio en televisie te achterhalen. “Het maatschappelijk leven van de muzieksector bestaat uit concertzalen, ensembles, musici, bladmuziek. Daar moet een plek voor zijn om dat te bewaren” aldus geformuleerd door Lelieveldt. Hiermee samenhangend wordt het belang van de bijdrage van Muziekschatten genoemd binnen de bredere culturele en maatschappelijke context van historische musicologische verhalen die verteld worden. Door Lelieveldt wordt hierover aangegeven dat “ieder verhaal over de Nederlandse muziekcultuur wortelt in de geschiedenis van de Nederlandse muziekcultuur.” Muziekschatten herbergt veel informatie die een bijdrage kan leveren aan de geschiedenis van de Nederlandse muziekcultuur.

4.4.2. Taken

Door de respondenten die werkzaam zijn bij Muziekschatten wordt aangegeven dat ze de toegang van Muziekschatten zo zichtbaar en vindbaar mogelijk proberen te maken binnen de mogelijkheden die ze hebben. Door Kassies worden om die reden rondleidingen gegeven zodat zoveel mogelijk mensen

weten van het bestaan van Muziekschatten. Verder wordt het verschaffen van informatie aan belangstellenden genoemd. Dit kan inhouden informatie opzoeken, inscannen (als het niet te veel is) en ter inzage geven. Door Kassies wordt opgemerkt dat er de afgelopen jaren een toename is te zien aan vragen en verzoeken buiten Nederland. Bij alle respondenten is bekend dat er een podcast is gemaakt over Muziekschatten. Verder is Jan Jaap Kassies een paar keer op de televisie geweest bij *Vrije Geluiden* van de VPRO en bij *Podium Witteman*, allemaal met het doel om zoveel mogelijk mensen kennis te laten nemen van het bestaan en het belang van Muziekschatten. De toegang is dus meer extern gericht dan voorheen. Volgens Oskamp zou het ook helpen als de muziek die bij Muziekschatten ligt meer gespeeld zou worden want “muziek moet klinken.” Dat er betalende abonnees zijn is van bovenaf besloten. De respondenten hadden geen invloed op de besluitvorming hieromtrent. Via de website van Muziekschatten kan men zich abonneren op toegang tot de gehele catalogus voor € 22,50 op jaarbasis. In hoeverre dit een belemmerende factor is voor de toegang is niet duidelijk volgens Kassies en Van Balkum. Met vijfhonderdtien betalende abonnees in 2023 levert het abonnementsgeld in ieder geval niet veel extra financiële ruimte op.

Een ander besproken punt is dat er binnen de muziekopleidingen weinig aandacht is voor Nederlandse muziek. Het wordt lastig voor muziekarchieven in het algemeen en voor Muziekschatten in het bijzonder om te tonen hoe interessant Nederlandse muziek is volgens Lelieveldt. Door Kassies en Lelieveldt wordt aangegeven dat ze met plezier meer tijd zouden willen besteden aan rondleidingen en workshops voor student onderzoekers maar hier onvoldoende tijd voor te hebben.

Muziekschatten is een groot archief. Er ligt naar schatting ongeveer vijf kilometer aan materialen. Door de respondenten wordt aangegeven dat ze het van belang vinden dat er zoveel mogelijk materialen bewaard en behouden blijven zodat het niet verloren gaat. Het zal waarschijnlijk nodig zijn om het materiaal te selecteren om het archief toekomstbestendig te houden, maar wat je selecteert en hoe is een belangrijke vraag, aldus Oskamp. Een andere vraag is of je alles moet willen bewaren. Er zijn arrangeurs geweest die in korte tijd wel honderd arrangementen hebben geschreven. Moet je die allemaal willen bewaren of volstaat een selectie, aldus Severt. Hij voegt eraan toe dat bij de Muziekbibliotheek op een gegeven moment besloten was om van een geselecteerde hoeveelheid van de arrangementen alleen de partituur te bewaren en dus alle losse partijen weg te doen. In ieder geval delen Oskamp en Severt de visie dat niet alles gedigitaliseerd hoeft te worden. Er zullen keuzes gemaakt moeten worden door deskundigen met verstand van zaken. Door Lelieveldt wordt aangegeven dat er meer in netwerkverband gecureerd zou kunnen worden. De beheerders van de verschillende collecties zouden gezamenlijk (digitale) tentoonstellingen kunnen maken over thema's waar in alle collecties materiaal over voorhanden is.

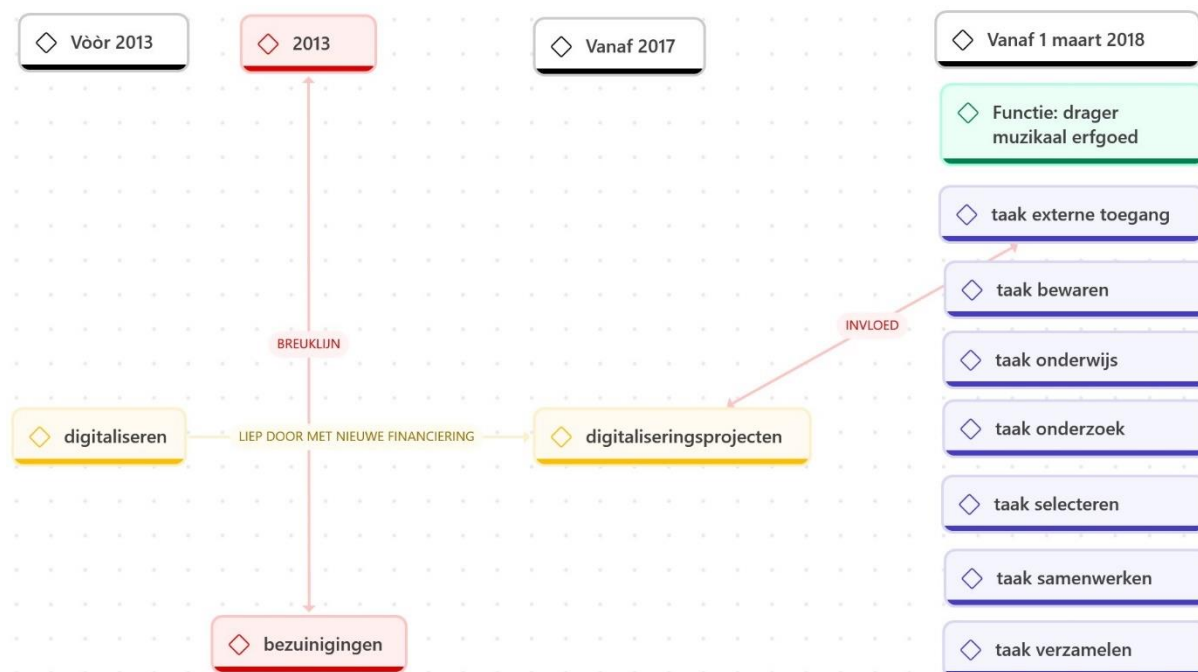
Muziekschatten heeft geen structurele samenwerking met andere muziekarchieven, er zijn wel contacten met het Nederlands Muziek Instituut (NMI) en met de Allard Pierson Collecties, waar onder andere de collectie van het voormalige Theater Instituut Nederland wordt beheerd, aldus Van Balkum en Kassies. Er zijn ook overleggen waar men elkaar tegenkomt bijvoorbeeld bij de bijeenkomsten van

de Nederlandse vereniging van Muziekbibliotheken en -archieven (NVMB). De wens om samenwerking te intensiveren is er zeker, gebrek aan financiële middelen houdt dit echter tegen. Aan verzamelen wordt niet meer toegekomen vanwege gebrek aan financiën zeggen de medewerkers van Muziekschatten. Volgens Lelieveldt heeft Muziekschatten een belangrijke taak met betrekking tot de geschiedenis van de Nederlandse muziekcultuur en de muziekgeschiedenis van de Nederlandse radio en televisie, dit is allemaal onderdeel van het Nederlandse culturele geheugen. Hierop aansluitend wordt door Oskamp het belang van kennis over de geschiedenis van de Nederlandse radio en televisie aangegeven. “De archieven zijn noodzakelijk om daar onderzoek naar te doen”, aldus Oskamp. Er zijn geen harde cijfers over bezoeken van onderzoekers aan muziekarchieven. De opvatting heerst bij de respondenten dat er meer belangstelling is bij historici dan bij musicologen voor muziekarchieven in het algemeen en Muziekschatten in het bijzonder. Laatst is er wel contact geweest met een studente Applied Musicology van de Universiteit Utrecht die een onderzoeksstage heeft uitgevoerd bij Muziekschatten. En er is recent een vraag binnengekomen van een student Publieke Geschiedenis over muziek tijdens de Tweede Wereldoorlog. Verder weten bijvoorbeeld biografen Muziekschatten niet te vinden. Zelfs na een contact met een uitgeverij, onder wiens leiding een biografie wordt geschreven over iemand die belangrijk is geweest voor de Nederlandse radio, werd er vervolgens geen contact gezocht met Muziekschatten. De medewerkers van Muziekschatten hebben geen idee hoe dit komt.

Uit het bovenstaande kunnen de volgende taken worden opgemaakt die door Muziekschatten in enigerlei vorm worden uitgevoerd vanaf 1 maart 2018 tot aan de dag van vandaag, te weten externe toegang, behoud, onderwijs, onderzoek, selecteren, samenwerken en verzamelen.

In figuur 2 staan op schematische wijze de functie en taken van Muziekschatten weergegeven vanaf 1 maart 2018 en het proces ernaar toe zoals deze uit de interviews naar voren zijn gekomen. Het schema is tot stand gekomen met hulp van het kwalitatieve analyse programma ATLAS.ti. In het schema is te zien dat er vòòr 2013 al uitvoering werd gegeven aan digitalisering van het materiaal, zie hiervoor ook figuur 1 voor een meer gedetailleerde toelichting hierover. Vanaf 2017 werden er met nieuwe financiering nieuwe digitaliseringsprojecten gestart. Vanaf 1 maart 2018 waren deze zichtbaar met de start van het nieuwe online Muziekschatten. De respondenten zijn allen de mening toegedaan dat de digitaliseringsprojecten vooral van invloed zijn geweest op de toegang. De respondenten zien de taken als belangrijk voor Muziekschatten om de functie uit te kunnen oefenen. Vanwege gebrek aan financiering en beleid wordt hier niet of nauwelijks aan toegekomen. In de volgende paragrafen wordt dit nader toegelicht.

Figuur 2 Proces richting functie en taken Muziekschatten vanaf 1 maart 2018

4.5. Invloed van digitaliseringspraktijken op functie en taken

Alle respondenten delen de visie dat digitaliseringsprocessen vooral invloed hebben gehad op de toegang. Het materiaal is beter zichtbaar en makkelijker vindbaar en het is makkelijker zoeken voor gebruikers over de hele wereld. Digitaliseren is ook iets wat bij deze tijd hoort, aldus Oskamp en Severt: als je archiefmateriaal openbaar wil maken, zul je wel moeten digitaliseren. Hoe dit heeft uitgewerkt voor de Muziekbibliotheek en voor Muziekschatten is te lezen in de volgende paragrafen.

4.5.1. Ten aanzien van de Muziekbibliotheek

In 2008 was er al een onlinecatalogus en in 2011 werden vijfduizend representatieve materialen gedigitaliseerd waardoor de publieke functie toe nam. Dit was een bewuste keuze die onderbouwd werd door de wens om meer met het materiaal te doen en het zichtbaarder te maken voor een groter publiek toen het gebruik door de publieke omroepen afnam. Daar was men toen al mee bezig, dus voor de sluiting van de Muziekbibliotheek in 2013.

4.5.2. Ten aanzien van Muziekschatten

De toegang is uitgebreid door het online zetten van drie grote projecten te weten Bladmuziekcollectie WOII uit 2018, het Salonmuziekproject uit 2021 en het project Bloem der lichte muze uit 2022. Deze

projecten zijn gefinancierd via subsidies van Metamorfoze.¹⁹ Muziekschatten heeft geen interne digitaliseringsmogelijkheid behalve af en toe een pdf maken op verzoek. Verdere digitalisering is alleen mogelijk via projectsubsidie. Er loopt nu geen project. Er zijn genoeg ideeën voor online projecten, het ontbreekt echter aan tijd en aan financiële middelen om deze ideeën verder uit te werken.

Muziekschatten heeft altijd voorop gelopen met het beschikken over digitale kennis aldus Eric van Balkum. Hij houdt zich als dataspecialist onder andere bezig met linked open data. Dit is een stap richting het digitaal verbinden met andere collecties. Hierdoor is al een goede basis gelegd voor de deelname aan de digitale infrastructuur van Podiumkunst.net.²⁰ Deze organisatie is na 2017 in het leven geroepen vanuit het ministerie van OCW om de archieven van de Nederlandse podiumkunsten – waar Muziekschatten ook bij hoort – digitaal aan elkaar te verbinden en zo de zichtbaarheid en vindbaarheid van de diverse materialen te vergroten.

Naast alle voordelen die door digitalisering zijn bewerkstelligd en die door alle respondenten worden onderschreven, wordt door Lelieveldt tegelijkertijd gepleit voor het behoud van een fysieke plek waar belangstellenden die de fysieke bron willen bestuderen, terecht kunnen.

Voor de toegang bestaat een uitdaging vanwege het intellectuele eigendom. Van een aantal Nederlandse componisten die belangrijk zijn geweest voor de radio en televisie, is het materiaal niet digitaal beschikbaar vanwege restricties door de erfgenamen.

De respondenten onderschrijven niet de mening van verschillende auteurs uit het literatuuronderzoek dat muziekarchieven hun rol als centrale autoriteit hebben verloren door de opkomst van internet en dat zoveel meer materiaal te vinden is op internet. Voor henzelf is het natuurlijk wel makkelijker geworden om informatie te vinden. De respondenten zijn van mening dat heel veel materiaal helemaal niet vindbaar is op het internet terwijl deze informatie wel degelijk in de muziekarchieven te vinden is. Veel materiaal is helaas niet online beschikbaar vanwege auteursrechten en omdat slechts een gedeelte van het materiaal gedigitaliseerd is. Eric van Balkum denkt dat vooral beleidsmakers zouden kunnen denken dat er voldoende materiaal beschikbaar is via openbare websites en dat als reden opgeven om niet te financieren omdat het volgens hen dus niet nodig is. Feitelijk klopt dit volgens Van Balkum niet omdat veel materiaal er wel is maar vanwege auteursrechten niet online gezet kan worden. Een andere reden die door Van Balkum wordt genoemd is dat Muziekschatten veel uniek materiaal heeft dat nooit in de handel is gekomen en dus niet beschikbaar is op online bladmuziekplatforms als IMSLP.²¹

4.6. Visies op eventuele andere factoren die een rol hebben gespeeld

---

¹⁹ Metamorfoze. “Financiering digitaliseringsprojecten,” geraadpleegd 9 mei 2024, <https://www.metamorfoze.nl/financiering/mogelijkheden>.

²⁰ Podiumkunst. “Algemene informatie,” geraadpleegd 20 mei 2024, <https://www.podiumkunst.net/>.

²¹ Bladmuziek. “Bladmuziekplatform,” geraadpleegd 11 juni 2024, <https://imslp.org/>.

Tijdens de interviews was ruimte voor een ongestructureerd gedeelte waarbij de open vraag werd gesteld in hoeverre de respondenten vinden dat er nog niet eerder genoemde factoren een rol hebben gespeeld en/of nog steeds spelen ten aanzien van de functie en taken van muziekarchieven in het algemeen en van de Muziekbibliotheek en Muziekschatten in het bijzonder. Deze vraag leverde op dat financiering en beleid door alle respondenten unaniem worden beschouwd als zeer bepalend op de functie en taken.

Voor de Muziekbibliotheek was de financiering duidelijk, namelijk door de publieke omroepen. Hoe de financiering bij Muziekschatten precies geregeld is, weten de respondenten die werken bij Muziekschatten niet precies. Ze denken dat er door de omroepen een deel wordt gefinancierd en een deel door de SOM. Wat de respondenten wel weten is dat er ieder jaar opnieuw gezocht moet worden in de begroting van het gebouwenbeheer van het MCO naar de financiële middelen voor Muziekschatten voor dat jaar. Ook het in hoofdstuk 3 genoemde stukje over de Hilversumse wethouder die vertrok waardoor de financiering ook direct gestopt werd vanuit de gemeente Hilversum, laat zien dat de financiering aan Muziekschatten geen stabiele basis heeft. De respondenten vrezen ieder jaar het einde van Muziekschatten. In het jaarverslag van de SOM over het jaar 2023 staat beschreven dat de SOM sinds 2022 het beheer van de collectie uit eigen middelen financiert en dat dit voor de langere termijn niet houdbaar is en dat er gesprekken zijn met het ministerie (van OCW?) over een structurele financiering.²² Er staat niet bij waarom het niet houdbaar is. En in het beleidsplan van de SOM voor de periode 2022-2026 staat dat Muziekschatten geen onderdeel is van de “media-wettelijke opdracht van de SOM” en dat Muziekschatten in de “nieuwe concessiebeleidsperiode geen deel meer zal uitmaken van de activiteiten van de SOM.”²³ Wat dit concreet voor Muziekschatten zal betekenen is op het moment van dit schrijven onduidelijk, het klinkt in ieder geval niet rooskleurig.

Een andere terugkerende genoemde factor is het beleid of liever gezegd, het ontbreken van beleid. Er is geen beleid, er ligt geen plan voor Muziekschatten, er zijn onvoldoende financiële middelen, dus hoe en met welk beleid kan er vorm worden gegeven aan de functie en taken voor nu en voor de komende jaren?

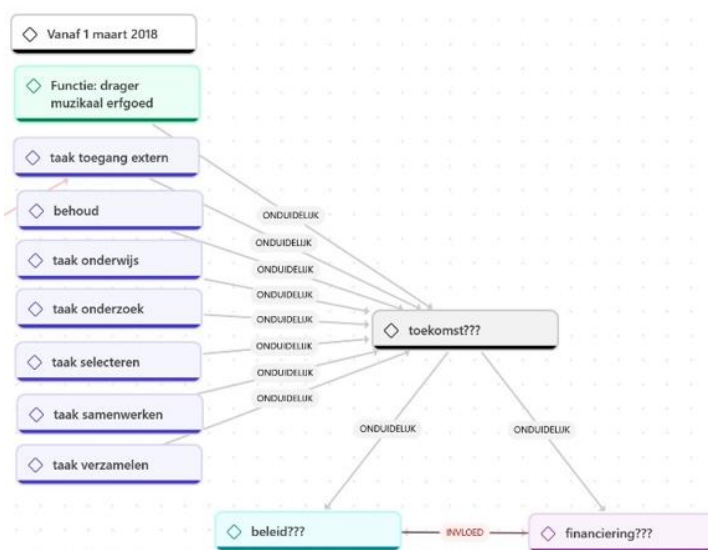
Verder wordt door Oskamp aangegeven dat in Nederland een cultuur lijkt te bestaan waarbij beleid achter de dreiging aankomt. Als voorbeeld geeft ze dat er een paar jaar geleden sprake was van een dreigende vernietiging van orgels in kerken die op de nominatie stonden om gesloopt te worden. Om dit tegen te gaan kwam er een particulier initiatief voor het behoud van de kerkorgels en

---

²²Omroepmuziek. “Jaarverslag 2023 SOM,” geraadpleegd 8 juni 2024, <https://www.omroepmuziek.nl/content/uploads/2024/04/jaarverslag-2023-wg-versie.pdf>

²³Omroepmuziek. “Beleidsplan 2022-2026 SOM,” geraadpleegd 9 juni 2024, <https://www.omroepmuziek.nl/content/uploads/2022/01/SOM-beleidsplan-2022-2026.pdf>

vervolgens is er beleid op gemaakt. Het erop lijkt dat ‘we als Nederland’ onvoldoende trots lijken te zijn op het muzikale erfgoed en daarom mogelijk minder zuinig. Hiermee samenhangend is de vraag wie verantwoordelijk is voor het behoud en beheer van de Nederlandse muziekarchieven en voor Muziekschatten in het bijzonder. Lelieveldt, Van Balkum en Kassies zijn de mening toegedaan dat niemand zich verantwoordelijk lijkt te voelen. Als voorbeeld geven van Balkum en Kassies dat ze twee jaar geleden contact hadden met iemand die werkzaam was bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed die zich later heeft moeten terugtrekken zonder verdere opgaf van reden. Kassies en van Balkum vinden dat Muziekschatten een verantwoordelijkheid heeft voor het (blad)muzikale erfgoed. Niemand anders zal het doen. De medewerkers voelen deze verantwoordelijkheid ook bij zichzelf door naast de betaalde werkdag taken te doen waar anders geen tijd voor is. Door vier respondenten is ook nog genoemd dat er tussen 2013 en 2017 gesproken is over het opzetten van een nationaal muziekinstituut of een nationaal muziekarchief maar het is er uiteindelijk niet gekomen. Het is bij de respondenten niet bekend wat hier de redenen voor zijn, ze denken dat het een geldkwestie is geweest maar kunnen dit niet bevestigen. Uiteindelijk is er wel besloten tot de start van Podiumkunst.net. Tot slot werd ook nog genoemd in het kader van beleid dat Muziekschatten door de beleidsmakers in Den Haag wordt gezien als onderdeel van de media en niet als erfgoed. Als dit wel zo zou zijn dan zou Muziekschatten aanspraak kunnen maken op extra financiële ondersteuning van Rijksweg, maar dat is nu niet zo. Samenvattend kan gesteld worden dat alle respondenten van mening zijn dat door het gebrek aan financiering en beleid de uitvoering van alle taken zeer minimaal is zo niet stil is komen te staan en dat de toekomst van Muziekschatten zeer onduidelijk is. Figuur 3 laat dit op schematische wijze nog eens duidelijk zien.

Figuur 3: Functie, taken en aanvullende factoren bij Muziekschatten

Hoofdstuk 5 Bevindingen

In dit hoofdstuk worden de deelvragen beantwoord die in de inleiding zijn geformuleerd aan de hand van de resultaten van de verzamelde informatie uit het literatuuronderzoek en de interviews

5.1. Ten aanzien van een definitie van muziekarchief

Er is geen eenduidige visie over een definitie van een muziekarchief in de literatuur gevonden en ook niet bij de respondenten. De in de literatuur gevonden definitie van Roegiers (2010) waarbij de archiefvormer een noodzakelijke voorwaarde is om te kunnen spreken van een muziekarchief is passend voor de Muziekbibliotheek, waarbij de verzamelde collecties zijn ontstaan in opdracht door de publieke omroepen als archiefvormer vanwege specifieke activiteiten. Tegelijkertijd wordt de Muziekbibliotheek door de respondenten een bedrijfsbibliotheek genoemd met interne uitleen en dus geen muziekarchief. Dus toch weer onduidelijkheid. Goed beschouwd is deze zelfde definitie van Roegiers ook toepasbaar voor Muziekschatten aangezien de archiefvormer dezelfde is gebleven. De wijziging in naam van Muziekbibliotheek naar online bladmuziekarchief lijkt te suggereren dat er een ontwikkeling of in ieder geval een verandering heeft plaatsgevonden. Dit wordt bevestigd door wat door de respondenten hierover is aangegeven, namelijk dat Muziekschatten meer gezien wordt als een archief dan de Muziekbibliotheek omdat er bij Muziekschatten niet aan collectievorming wordt gedaan, er geen uitleen is en er uniek materiaal ligt betreffende materiaal dat nooit in de handel is gekomen.

De respondenten lijken mee te gaan met het gedeelte uit het literatuuronderzoek waarin het lijkt alsof ervan uitgegaan wordt dat er een algemeen beschouwde kennis is over wat een muziekarchief blijkbaar is. Blijkbaar is het voldoende dat er een redelijke consensus is over wat een muziekarchief in algemene zin is en doet.

Een duidelijke definitie is volgens mij helpend om zo scherp mogelijk te krijgen wat er uniek is aan een muziekarchief. En dan juist precies waarin het onderscheidend is aan andere collectie bewarende instituten zoals een bibliotheek. Dit kan het belang en het behoud van muziekarchieven extra goed toelichten en benadrukken. Een definitie van een muziekarchief zou bijvoorbeeld kunnen zijn: Een samenhangende verzameling van diverse soorten materiaal met aandacht voor de uniciteit ervan die als functie heeft om zorg te dragen voor muzikaal erfgoed met als belangrijkste taken het voorzien in het verzamelen, opslaan, bewaren en toegankelijk maken van het desbetreffende materiaal zodat het voor een groot publiek vindbaar en zichtbaar is en behouden blijft voor toekomstige generaties.

5.2. Ten aanzien van de begripsbepaling van muzikaal erfgoed

De respondenten delen de algemene visie dat muziekarchieven dragers zijn van muzikaal erfgoed. Dit wordt ondersteund door verschillende auteurs uit de literatuur, dus hier is een redelijke overeenstemming over.

De door de respondenten waargenomen koppeling tussen muziekarchief en muzikaal erfgoed wordt ook genoemd in de literatuur met dezelfde gedeelde onderbouwing. Dus hier is een brede consensus over. Deze consensus geldt zeker ook voor Muziekschatten: Het materiaal dat hier bewaard wordt gaat direct over historisch besef van de Nederlandse radio en televisie en over muziek als onderdeel van een bredere culturele en maatschappelijke context binnen de historische musicologie. Door de medewerkers van Muziekschatten wordt een verantwoordelijkheid gevoeld om hier heel zorgvuldig mee om te gaan en zoveel mogelijk zichtbaarheid van de collectie aan de buitenwereld te tonen.

5.3. Ten aanzien van de functie en taken

De functies en taken die in het literatuuronderzoek worden genoemd hebben betrekking op muziekarchieven. De vraag is of de genoemde taken uit de literatuur gebruikt mogen worden om de taken van de Muziekbibliotheek mee te analyseren. Gezien de diffusie die er in de literatuur is gevonden over een afgebakende definitie van een muziekarchief en het onduidelijke onderscheid tussen een muziekarchief en een muziekbibliotheek, is het te verdedigen dat de genoemde taken uit de literatuur gebruikt mogen worden voor zowel de Muziekbibliotheek als voor Muziekschatten.

5.3.1. De functie

De Muziekbibliotheek wordt een gesloten bedrijfsbibliotheek genoemd, deze had volgens de respondenten een duidelijke functie, namelijk: zorgen voor de beschikbaarheid van muzikale materialen voor de omroeporkesten en voor de programmamakers van de publieke omroepen voor de radio- en televisie-uitzendingen. Muziekschatten wordt een bladmuziekarchief genoemd en wordt door de respondenten beschouwd als drager van muzikaal erfgoed. De functie is dus verschoven. Dit heeft te maken met de gewijzigde omstandigheden zoals beschreven door de respondenten waarin tijdsgebonden factoren van invloed zijn geweest.

5.3.2. De taken

Het lijkt logisch om te veronderstellen dat er vanwege de verschillende functies ook verschillende taken zijn. Dit blijkt ook zo te zijn.

De taak inspiratie/nieuwe ideeën blijkt specifiek gericht op de functie van de Muziekbibliotheek. Deze had direct te maken met de taken van de programmamakers voor de radio- en televisie-uitzendingen. Na sluiting van de Muziekbibliotheek in 2013 was deze niet meer van toepassing.

Bij de Muziekbibliotheek was de toegang vooral intern gericht, namelijk op de beschikbaarheid van het muzikale materiaal voor de medewerkers van de publieke omroepen en voor de omroeporkesten. Vanwege de gewijzigde omstandigheden is de toegang in toenemende mate verschoven van intern naar extern. Bij Muziekschatten is de toegang juist extern gericht met als doel om de inhoud van dit muziekarchief zo zichtbaar mogelijk te maken voor alle belangstellenden buiten het archief.

De Muziekbibliotheek verzamelde veel materiaal op verzoek van programmamakers. Door Muziekschatten wordt niet aan verzamelen gedaan, deze taak ligt stil vanwege gebrek aan financiële middelen.

Door de Muziekbibliotheek werd al het materiaal bewaard, dit ter inspiratie voor nieuwe ideeën voor programmamakers en voor eventueel hergebruik voor uitvoeringen. Er was voldoende fysieke ruimte om alles te bewaren, dus dat gebeurde ook gewoon. Door Muziekschatten lijkt bewaren meer gekoppeld aan het proberen te behouden van de collectie. Dit in afwachting van de toekomst van Muziekschatten, die onzeker is. Een deel van de collectie is gedigitaliseerd en is online beschikbaar. Al het fysieke materiaal ligt in de kelder van het MCO in afwachting van verdere besluitvorming.

De Muziekbibliotheek onderhield contacten met andere instituten en werkte samen op het gebied van catalogiseringsstrategieën. Muziekschatten onderhoudt ook contacten met andere instituten. Deze contacten zijn niet zo veelvuldig als gewenst. Door gebrek aan menskracht vanwege krappe financiële middelen kan hier niet voldoende tijd voor worden gevonden. Binnen de beschikbare mogelijkheden is er vooral samenwerking met het Nederlands Muziek Instituut (NMI), met de Allard Pierson Collecties en met Podiumkunst.net. Deze laatste is voor Muziekschatten een belangrijke samenwerkingspartner.

De taken onderwijs, onderzoek en selecteren komen aanvullend naar voren bij Muziekschatten. Door de medewerkers van Muziekschatten wordt het belangrijk gevonden om medewerking te verlenen aan onderwijs en onderzoek om het belang van het muzikale erfgoed uit te dragen. Door onderwijs en onderzoekers wordt de weg naar Muziekschatten echter onvoldoende gevonden, hoe dat komt is onvoldoende bekend. Over de taak verzamelen wordt in de literatuur bediscussieerd dat deze niet waarde vrij is. In dit onderzoek is dit onderwerp niet aan de orde geweest maar het is wel een interessante vraag hoe dit bij de Muziekbibliotheek werkte en welke keuzes er werden gemaakt door wie voor de aanschaf van materialen.

Tot slot betreffende de takenlijst van Muziekschatten nog wat opmerkingen over het selecteren. Door een aantal respondenten werd geopperd dat het mogelijk wenselijk of zelfs nodig zal zijn om te selecteren in de enorme hoeveelheid materiaal die zich in de kelders van het MCO bevindt. Gezien de huidige financiële situatie lijkt dit voor de komende periode niet aan de orde.

Van de genoemde uitdagingen in de literatuur wordt intellectueel eigendom eveneens door de respondenten genoemd. Hierdoor treden belemmeringen op om online zichtbaar te maken wat er allemaal aan schatten in de kelders ligt. Zeker voor materiaal van bekende Nederlandse componisten is dit een probleem voor de profilering van Muziekschatten. Een andere in de literatuur genoemde uitdaging, namelijk de verouderde bestandsopslag voor digitaal materiaal, is niet besproken met de respondenten maar is zeker een uitdaging. Verder heeft Muziekschatten geen audio en/of visueel materiaal waarop deze uitdaging van toepassing zou kunnen zijn. Voor Muziekschatten blijken andere grote uitdagingen te bestaan die in de literatuur niet naar voren zijn gekomen, namelijk gebrek aan financiering en beleid. Mogelijk gelden deze specifiek voor de Nederlandse situatie.

5.4. De mogelijke invloed van digitaliseringspraktijken

Digitaliseringspraktijken hebben niet zozeer invloed op de functie maar wel op de taken zoals in deze paragraaf beschreven wordt. Vanwege de afnemende functie als bedrijfsbibliotheek door algemene technische ontwikkelingen had de Muziekbibliotheek al stappen gezet van een interne naar een meer externe toegang door de onlinecatalogus in 2008 en het online zetten van vijfduizend representatieve items in 2011. Dit wordt door de medewerkers die er toen al werkten beschouwd als vooroplopend en vooruitdenkend over de mogelijke toepassingen en dus nieuwe taken van de Muziekbibliotheek. Wie weet hoe zich dit verder zou hebben kunnen ontwikkelen als de bezuinigingsslag in 2013 er niet geweest was. De medewerkers van Muziekschatten hebben binnen de huidige situatie allerlei ideeën over verbetering van de website en ideeën over nieuwe digitaliseringsprojecten maar er gebeurt niets mee vanwege gebrek aan financiële middelen.

Wat betreft de digitaliseringsprocessen is er overeenstemming in de literatuur en wat er uit de interviews is gekomen. In de literatuur wordt metadata beschreven als helpend om de zoekfuncties te verbeteren. Hierdoor is toegang tot gedigitaliseerd materiaal sterk verbeterd en makkelijker vindbaar. Muziekschatten heeft al stappen gezet richting deelname aan de digitale infrastructuur van Podiumkunst.net met hulp van linked open data waardoor er makkelijker verbindingen kunnen worden gemaakt met andere collecties via Podiumkunst.net.

Door de medewerkers van Muziekschatten wordt geprobeerd om binnen de mogelijkheden die ze hebben, het materiaal zichtbaar te maken, het unieke ervan te laten zien, in de hoop dat het belang van Muziekschatten wordt gezien door beleidsmakers en financierders. Door de gemaakte keuzes voor de online gezette projecten is gepoogd om strategisch met het materiaal om te gaan. Activiteiten buiten het archief, zoals deze worden genoemd in de literatuur, namelijk op (pro)actieve wijze deelnemen aan activiteiten buiten het archief, deelname aan conferenties, gebruikmaking van social media wordt door Muziekschatten gedaan binnen de mogelijkheden die er zijn wat betreft menskracht en financiële middelen.

5.5. Overige bevindingen uit het ongestructureerde gedeelte

Het ontbreken van beleid en financiën wordt door alle respondenten genoemd als bepalend voor de uitvoering van de taken van Muziekschatten. Uit de interviews blijkt naar voren te komen dat er een samenhang is tussen digitaliseren, financiering en beleid. Muziekschatten staat stil op dit moment. Er is geen lopend digitaliseringsproject, er is geen beleid over opdracht, uitvoering van functie en taken. Dus er gebeurt nu helemaal niks. Eén van de medewerkers gaat volgend jaar met pensioen, er is nog niets bekend over opvolging. De medewerkers proberen binnen hun mogelijkheden zoveel mogelijk zichtbaarheid te geven aan Muziekschatten met als doel om het belang van Muziekschatten zoveel mogelijk te benadrukken. Zonder beleid is er geen plan voor verdere digitaliseringsprojecten en zonder plan kan er geen financiering worden aangevraagd, want wat moet aangevraagd worden met welke onderbouwing?

Muziekarchieven als dragers van muzikaal erfgoed wordt regelmatig genoemd, bijvoorbeeld door de Raad voor Cultuur en door Podiumkunst.net. Dus het belang dat muziekarchieven hebben wordt erkend. Verdere digitalisering lijkt een goede mogelijkheid voor uitvoering geven aan functie en taken van Muziekschatten maar daar is beleid en financiering voor nodig. Financiering is nodig om beleid te kunnen maken en uit te kunnen voeren. Op deze manier hebben financiering, digitalisering en beleid met elkaar te maken en oefenen ze invloed op elkaar uit.

In de literatuur is wel informatie gevonden over digitaliseren, maar niet over financiering en beleid. Misschien is dit in andere landen heel anders geregeld en kennen ze deze problemen niet.

Hoofdstuk 6 Conclusies en aanbevelingen

Om te kunnen onderzoeken in hoeverre de functie en taken van Muziekschatten gewijzigd zijn sinds de omvorming van de Muziekbibliotheek naar het online muziekarchief Muziekschatten van nu, is gebruik gemaakt van een literatuuronderzoek en vijf semigestructureerde interviews.

Ter beantwoording van deze vraag is allereerst gezocht naar eenduidige definities van een muziekarchief en muzikaal erfgoed. Dat er geen duidelijke definitie van een muziekarchief blijkt te zijn die ook toepasbaar is op Muziekschatten lijkt niet echt een probleem te zijn volgens de literatuur noch voor de respondenten, men lijkt toch wel te weten waar het over gaat. Over muzikaal erfgoed is overeenstemming: het gaat over een onderdeel van het culturele geheugen. Muziekschatten heeft een duidelijke functie om dit muzikale erfgoed te bewaren en uit te dragen. En er is te weinig aandacht voor vanuit de beleidsmakers terwijl het belangrijk is al cultureel geheugen van een stuk Nederlandse geschiedenis.

De functie is veranderd van bedrijfsbibliotheek naar drager van muzikaal erfgoed. Deze wijziging heeft te maken met een afname van gebruik door tijdsgebonden factoren zoals de opkomst van technische ontwikkelingen en de opkomst van popmuziek op radio en televisie. Een heleboel materialen waren geschreven voor uitzendingen en zijn nooit in de handel gekomen. Dit zijn nu de ‘unieke exemplaren’ waardoor Muziekschatten een archief genoemd zou kunnen worden.

Met de opkomst van digitaliseringspraktijken eind twintigste eeuw werd door de Muziekbibliotheek al gebruik gemaakt van de nieuwe technische mogelijkheden die door internet geboden werden met de komst van de onlinecatalogus en het online aanbieden van vijfduizend items uit de rijke collectie in de eerste tien jaren van de eenentwintigste eeuw, dus nog vòòr de sluiting in 2013 van de Muziekbibliotheek. Digitalisering speelde dus al een rol voor het verbreden van de toegang en werd al ingezet met als doel om de collecties, die steeds minder actief werden gebruikt door de publieke omroepen, zo zichtbaar mogelijk te maken, de toegang te vergroten, mensen te laten zien wat er allemaal aan materiaal is. voor de start van Muziekschatten in 2018.

Digitaliseringsprocessen zijn hiermee bevestigd als zijnde van invloed op de taken.

Er is een brede consensus gevonden voor diverse taken, zoals toegang, verzamelen, onderwijs, samenwerking. De taak inspiratie/nieuwe ideeën blijkt met name gekoppeld te zijn aan de functie van de Muziekbibliotheek. Vanwege de bezuinigingen in 2013 kwam er abrupt een einde aan de uitvoering van de meeste taken. Hoewel er vanaf 2017 wel weer incidentele financiering op gang kwam, is er sindsdien niet meer op structurele wijze uitvoering gegeven aan de uitvoering van taken.

Muziekschatten staat nu stil, er is geen ontwikkeling.

Hoe de toekomst er voor Muziekschatten uit zal zien is compleet onduidelijk. Als dit muziekarchief belangrijk wordt gevonden voor het behoud van muzikaal erfgoed, is het van groot belang dat er een plan en bijbehorende financiering gaat komen zodat er verdere inhoud kan worden

gegeven aan de functie en taken. Verdere digitalisering lijkt een goede optie voor de uitvoering van functie en een deel van de taken, maar structureel beleid en financiering zijn dan wel noodzakelijk.

In dit onderzoek is duidelijk geworden dat de discussie en conclusies over Muziekschatten uiteindelijk niet over de functie en taken gaan. Daar is namelijk over het algemeen een redelijke tot brede consensus over zowel binnen de literatuur als over wat de respondenten als experts uit de muziekarchiefwereld te vertellen hadden. De bevindingen en conclusies blijken uiteindelijk te gaan over (het gebrek aan) beleid en financiën als bepalende factoren over hoe het nu met Muziekschatten gaat en de onduidelijkheid voor de toekomst.

Tot slot iets over de beperkingen van mijn onderzoek. De respondenten zijn allen goed ingevoerd in de wereld van de muziekarchieven. Dat voor hen is gekozen om informatie te verzamelen is een logisch besluit geweest gezien de vraagstelling. Met de opgedane kennis zou het interessant zijn om iemand te spreken die de kwestie van de muziekarchieven mogelijk vanuit een andere invalshoek benadert, bijvoorbeeld iemand van de Rijksdienst voor Cultureel erfgoed, de manager van het Muziek Centrum van de Omroep of iemand van het ministerie van OCW. En de gevonden literatuur komt voornamelijk uit andere West-Europese landen en uit de Verenigde Staten en Australië. Mogelijk is de situatie van de muziekarchieven uit die landen anders dan in Nederland, maar bij gebrek aan literatuur over de Nederlandse muziekarchieven was er geen andere keus dan het gebruik van de gevonden literatuur. Er bleek redelijke tot brede overeenstemming te zijn over de gevonden taken in de niet-Nederlandse literatuur en wat de respondenten erover vertelden. Hieruit zou met enige voorzichtigheid opgemaakt kunnen worden dat er blijkbaar niet hele grote verschillen in taakstelling te verwachten zijn voor muziekarchieven meer wereldwijd gezien.

Mijn belangrijkste aanbeveling is dan ook dat er verder onderzoek gedaan moet worden naar de Nederlandse muziekarchieven. Ik heb geen wetenschappelijk onderzoek kunnen vinden over de Nederlandse muziekarchieven. Ik denk dat een belangrijke vraag is om te stellen hoe belangrijk we als samenleving de muziekarchieven vinden en wat we er voor over hebben om ze te behouden.

Bibliografie

- Baker, Sarah. 2016. "Do-it-Yourself Institutions of Popular Music Heritage: The Preservation of Music's Material Past in Community Archives, Museums and Halls of Fame." *Archives and Records* 37, no. 2: 170-187. doi:10.1080/23257962.2015.1106933.
- Baker, Sarah, Peter Doyle, en Shane Homan. 2016. "Historical Records, National Constructions: The Contemporary Popular Music Archive." *Popular Music and Society* 39, no. 1: 8-27. doi:10.1080/03007766.2015.1061336.
- Beirens, Maarten en Ellen M. L. Kempers. 2010. *Achter De Muziek Aan :Muzikaal Erfgoed in Vlaanderen en Nederland*. 1st ed. Leuven: Acco.
- Bertolani, Valentina, You Nakai, en Luisa Santacesaria. 2020. "What does Musicology have to do with Archiving? Three Experiences of Engagement." *Intersections* 40, no. 1: 111-128. doi:10.7202/1096482ar.
- Birdsall, Carolyn en Viktoria Tkaczyk. 2019. "Listening to the Archive: Sound Data in the Humanities and Sciences." *Technology and Culture* 60, nr. 2: S1-S13. doi:10.1353/tech.2019.0061.
- Borio, Gianmario. 2018. "Music Archives in the Twenty-First Century: The Challenges of Politics and Technology." *Archival Notes* no. 3: 137-145.
- Chakraborty, Indira. 2018. "Music Archiving in the Age of Digital Revolution and Their Role in Building National Identity." *Café Dissensus*, February 2, 2018. <https://cafedissensus.com/2018/02/01/music-archiving-in-the-age-of-digital-revolution-and-their-role-in-building-national-identity/>.
- Clement, Tanya, Wendy Hagenmaier en Jennie Levine Knies. 2013. "Toward a Notion of the Archive of the Future: Impressions of Practice by Librarians, Archivists, and Digital Humanities Scholars." *The Library Quarterly* 83, no. 2: 112-130. doi:10.1086/669550.
- Cuervo, Adriana P. en Eric Harbeson. 2011. "Not just Sheet Music: Describing Print and Manuscript Music in Archives and Special Collections." *Archival Issues* 33, nr. 1: 41-55.
- Cuervo, Adriana P. 2015. "The Things we Keep: Considerations for Appraisal of Archival Materials in Music Libraries." *Notes* 72, no. 2: 265-275. doi:10.1353/not.2015.0144.
- Cuk, Sarah. 2021. "Do-it-Yourself Music Archives: A Response and Alternative to Mainstream Exclusivity." *The Serials Librarian* 81, no. 2: 132-139. doi:10.1080/0361526X.2021.1910614.
- Dasen, Patrik Vincent, Anthony Seeger en Shubha Chaudhuri. 2005. "Archives for the Future. Global Perspectives on Audiovisual Archives in the 21st Century." *Cahiers De Musiques Traditionnelles* 18: 289. doi:10.2307/40240567.
- De Openbare Ruimte. 2016. "Immaterieel/materieel erfgoed." Geraadpleegd op 16 maart 2024. <https://deopenbareruimte.nu/materieel-versus-immaterieel-cultureel-erfgoed/>
- Guthrie, Norie en Scott Carlson. 2018. "Pursuing in the preservation in the Do-It-Yourself Music Community." In *Music Preservation and Archiving Today*, ed. Norie Guthrie en Scott Larson, 121-139. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Guthrie, Norie en Scott Carlson. 2018. *Music Preservation and Archiving Today*, ed. Norie Guthrie en Scott Carlson. Lanham: Rowman & Littlefield.

- Hawkins, Ashleigh. 2022. "Archives, Linked Data and the Digital Humanities: Increasing Access to Digitised and Born-Digital Archives via the Semantic Web." *Archival Science* 22, no. 3: 319–344.
- Hooper, Lisa. 2011. "Moving to Preserve the Past: Current State of Archival Music Collections and Future Possibilities." *Music Reference Services Quarterly* 14, no. 1-2: 14-29. doi:10.1080/10588167.2011.571497.
- Istvandity, Lauren. 2021. "How does Music Heritage Get Lost? Examining Cultural Heritage Loss in Community and Authorised Music Archives." *International Journal of Heritage Studies: IJHS* 27, no. 4: 331-343. doi:10.1080/13527258.2020.1795904.
- Jaillant, Lise, Katie Aske, Eirini Goudarouli en Natasha Kitcher. 2022. "Introduction: Challenges and Prospects of Born-Digital and Digitized Archives in the Digital Humanities." *Archival Science* 22, no. 3: 285-291. doi:10.1007/s10502-022-09396-1.
- Jaillant, Lise. 2022. "How can we make Born-Digital and Digitised Archives More Accessible? Identifying Obstacles and Solutions." *Archival Science* 22, no. 3: 417-436. doi:10.1007/s10502-022-09390-7.
- Klein, Andrew. 2018. "Exploring the Houston Folk Music Archive in the First-Year Classroom." In *Music Preservation and Archiving Today*, ed. Norie Guthrie en Scott Larsson, 63-74. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Landau, Carolyn en Janet Topp Fargion. 2012. "We're all Archivists Now: Towards a More Equitable Ethnomusicology." *Ethnomusicology Forum* 21, no. 2: 125-140. doi:10.1080/17411912.2012.690188.
- Leach, Andy, and Jenny Thomas. 2018. "Preserving Rock-and-Roll History on the North Coast." In *Music Preservation and Archiving Today*, ed. Norie Guthrie en Scott Carlson, 3-16. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Lewis, David R. en Allison McClanahan. 2023. "Archives." *Notes (Music Library Association)* 80, no. 1: 100-108.
- Long, Paul, Sarah Baker, Lauren Istvandity, en Jez Collins. 2017. "A Labour of Love: The Affective Archives of Popular Music Culture." *Archives and Records (Abingdon, England)* 38, no. 1: 61-79. doi:10.1080/23257962.2017.1282347.
- Lundberg, Dan. 2015. "Archives and Applied Ethnomusicology." In *The Oxford Handbook of Applied Ethnomusicology*, online ed, 671-708. Oxford, Oxford: University Press. Geraadpleegd 18 mei 2024. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199351701.013.22>
- Manoff, Marlene. 2004. "Theories of the Archive from Across the Disciplines." *Portal* 4, no. 1: 9-25. doi:10.1353/pla.2004.0015
- Metamorfoze. "Financiering digitaliseringsprojecten." Geraadpleegd 9 mei 2024. <https://www.metamorfoze.nl/financiering/mogelijkheden>
- Muziekbibliotheek. 2019. "Algemeen." Geraadpleegd 12 november 2023. [home » Muziekbibliotheek](#)
- Muziekbibliotheek. 2019. "Geschiedenis." Geraadpleegd 12 november 2023. [Muziekbibliotheek - historie](#)
- Muziekbibliotheek. 2019. "Homepagina." Geraadpleegd 19 november 2023. <http://www.muziekbibliotheekvandeomroep.nl/>

- Muziekschatten. “Algemene informatie.” Geraadpleegd 12 november 2023.
<https://www.Muziekschatten.nl/page/344/over>
- Nationale archief. “Definitie.” Geraadpleegd op 2 juni 2024
<https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/archieven#:~:text=Een%20archief%20is%20de%20bewaarplaats,een%20bepaald%20doel%20vervaardigd%20zijn.>
- NTR. 2024. “Geschiedenis NPS.” Geraadpleegd 19 november 2023.
[NTR - Geschiedenis NPS](#)
- NTR. 2024. “Geschiedenis RVU.” Geraadpleegd 19 november 2023.
[NTR - Geschiedenis RVU](#)
- NTR. 2024. “Informatie NTR.” Geraadpleegd 19 november 2023.
[NTR - About NTR](#)
- Omroepmuziek. 2024. “Beleidsplan 2022-2026.” Geraadpleegd 9 juni 2024.
<https://www.omroepmuziek.nl/content/uploads/2022/01/SOM-beleidsplan-2022-2026.pdf>
- Omroepmuziek. 2024. “Jaarverslag 2023.” Geraadpleegd 8 juni 2024.
<https://www.omroepmuziek.nl/content/uploads/2024/04/jaarverslag-2023-wg-versie.pdf>
- Omroepmuziek. 2024. “Over de SOM.” Geraadpleegd 19 november 2023.
[Over de SOM - Omroep Muziek](#)
- Oskamp, Jacqueline. 2017. *Opslaan en vernietigen: Muziekarchieven Bedreigd*. Amsterdam: Ambo/Anthos.
- Podiumkunst.net. “Algemene informatie.” Geraadpleegd op 20 mei 2024.
<https://www.podiumkunst.net/>
- Raad voor Cultuur. 2017. “De Balans, De Behoeftte.” Geraadpleegd op 11 en 12 maart 2024.
<https://www.raadvoorcultuur.nl/binaries/raadvoorcultuur/documenten/adviezen/2017/12/05/advies-de-balans-de-behoeftte/De+balans%2C+de+behoeftte.pdf>
- Rijksdienst voor Cultureel erfgoed. “Cultuurgoederen.” Geraadpleegd op 11 maart 2023.
<https://cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/vervreemdingsprocedure/wat-zijn-cultuurgoederen.>
- Rijksdienst voor cultureel erfgoed. “Domeinen.” Geraadpleegd op 12 maart 2024.
<https://www.cultureelerfgoed.nl/domeinen.>
- Roegiers, Jan. 2010. “Het ABC van Documentair Muzikaal Erfgoed: Muziek in Archieven, Bibliotheken En Andere Collecties.” In *Achter de Muziek Aan*, ed. Maarten Beirens, Ellen Kempers en Heidi Moyson, 89-98. Leuven: Acco.
- Schreurs, Eugeen. 2010. “Naar een definitie van muzikaal erfgoed.” In *Achter de Muziek aan*, ed. Maarten Beirens, Ellen Kempers en Heidi Moyson, 21-28. Leuven: Acco.
- Society of Archivists. “Definition.” Geraadpleegd 2 juni 2024.
<https://www2.archivists.org/about-archives.>

Sturman, Janet L. 2019. *The SAGE International Encyclopedia of Music and Culture*. 1st ed. Thousand Oaks: SAGE. doi:10.4135/9781483317731.

Van Dale. "Woordenboek." Geraadpleegd 1 april 2024.

<https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/institutioneel>